

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

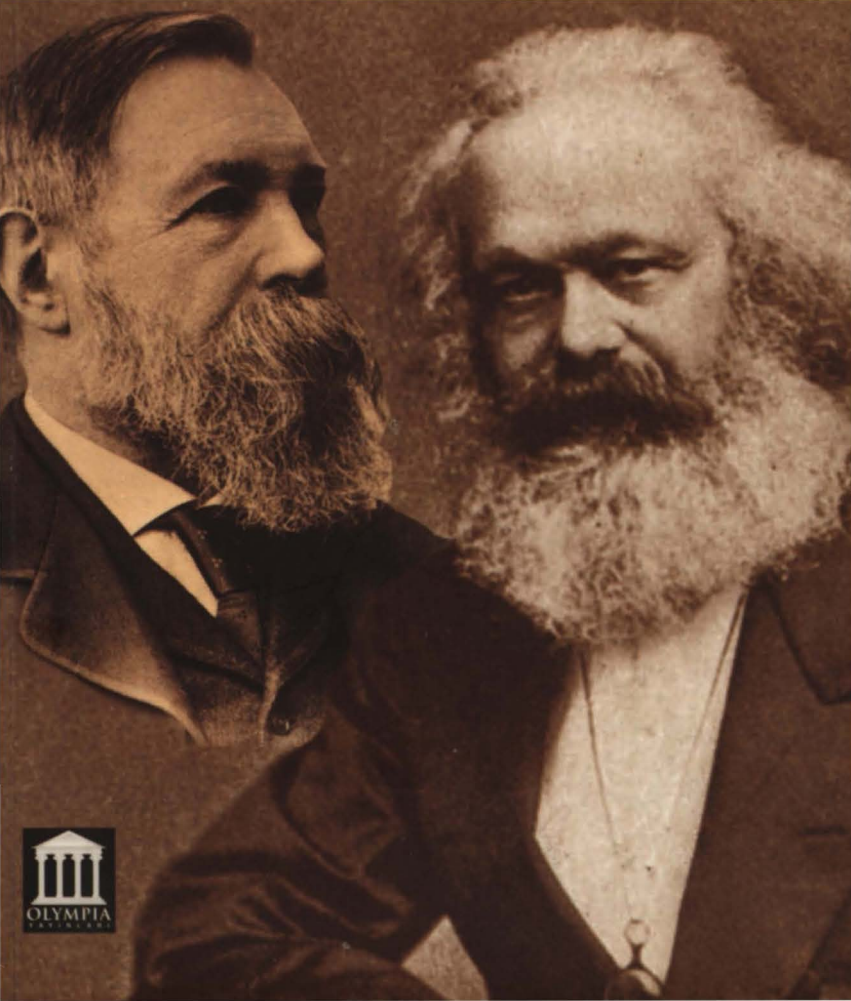
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KOMÜNİST MANİFESTO

Karl MARX - ENGELS

Komünist Manifesto

Karl Marx - Engels

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Gözsüz

Editör: Şebnem Gözsüz

Çeviren: Orhan Tekin

Kapak Tasarım: Mustafa Saldamlı

Sayfa Tasarım: Ahmet Yanar

Baskı-Cilt: Melisa Matbaası

Çifte Havuzlar Yolu Acar Sitesi No:4

Davutpaşa/İstanbul Tel: 0212 674 97 23

Sertifika No: 12088

ISBN 978-605-9645-92-8

İstanbul, 2016

© Bütün yayın hakları *Olympia Yayınları*'na aittir. İzinsiz basılamaz, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.

OLYMPIA YAYINLARI

Sertifika No: 33569

Çobançesme Mah.

Zembilci Sokak No: 28/4

Bahçelievler - İstanbul

0532 165 36 89

olympiayayinlari@gmail.com

KOMÜNİST MANİFESTO

Karl Marx, Engels

İçindekiler

1872 Almanca Baskıya Önsöz	7
1888 İngilizce Baskıya Önsöz	9
1890 Almanca Baskıya Önsöz	15
Komünist Parti Manifestosu	21
ENGELS'İN HAYATI	65
Karl Marx'ın kısa hayat hikâyesi	73
KÖYLÜ SAVAŞININ MUKADDEMESİ Engels... ..	79
SEÇMELER: Karl Marx	87

1872 Almanca Baskıya Önsöz

O dönemin koşullarında elbet ancak gizli olabilen ve uluslararası işçi birliği olan Komünistler Birliği, 1847 Kasım ayında Londra'da toplanan kongresinde, metinde imzası bulunanları, kamuoyuna sunulmak üzere ayrıntılı bir teorik ve pratik parti programı hazırlamakla görevlendirdi. Şubat Devriminden birkaç hafta kadar önce oluşturulan metin basılması için Londra'ya gönderildi ve aşağıdaki yer alan "Manifesto" böylece ortaya çıktı. Önce Almanca yayınlandı sonra, Almanya, İngiltere ve Amerika'da en az on iki ayrı baskı yaptı. İngilizcede ilk kez Miss Helen Mac Farlaine'in çevirisiyle 1850'de Londra'da Red Republican'da yayınlandı ve 1871'de en az üç ayrı dile çevirildi. Amerika'da yayınlandı. Fransızca yayın, önce Paris'te 1848'de Haziran Ayaklanmasından hemen önce yapıldı, yakında da New York'ta 'Le Socialiste'te yayınlandı. Yeni bir çevirisi hazırlanmaktadır. Polonya dilinde yapılan baskı, ilk Almanca baskının hemen ardından Londra'da gerçekleşti. Rusçası, altmışlı yıllarda Cenevre'de basıldı. Yine ortaya çıkışının hemen ardından Danimarka diline çevrildi.

Sön yirmi beş yıl içinde şartlar hangi ölçüde değişmiş olursa olsun bu "Manifesto" da geliştirilmiş genel esaslar, bir bütün olarak bugün de geçerliliğini korumaktadır. Ayrıntıda şu ya da bu düzeltmeler yapılabilir. Bu esasların pratik yaşama uygulanışı, "Manifesto" nun kendisinde de açıklandığı gibi, her yerde ve her

zaman mevcut tarihsel koşullara bağlı olacak ve dolayısıyla II. Bölümün sonunda önerilen devrimci önlemlere kesinlikle özel bir ağırlık verilmeyecektir.

Bu paragraf bugün birçok yanıyla başka türlü kaleme alınırdı. Gerek büyük sanayinin son yirmi beş yıl içinde süren büyük gelişimi ve işçi sınıfının bunun karşısında geliştirdiği parti örgütlenmesi karşısında, gerekse önce Şubat Devrimi ve daha da fazlasıyla proletaryanın iki ay boyunca politik iktidarı elinde tuttuğu Paris Komünü karşısında, bugün bu program yer yer eskimiştir. Özellikle Paris Komünü, “işçi sınıfının hazır devlet aygıtını öylece ele geçirip onu kendi amaçları için işletemeyeceğini” bizlere göstermiş bulunuyor. (Bu hususun daha ileri boyutta işlendiği Fransa’da iç savaş, Uluslararası işçi Birliği Genel Konseyinin İletisi”, Almanca baskı, S.19’a bakınız.) Ayrıca, sosyalist yapıtların genel eleştirisi de ancak 1847’ye kadar ortaya konanları kapsadığından bugün için elbette eksiklidir; aynı şekilde komünistlerin çeşitli muhalefet partilerine karşı konumuna ilişkin söylenenler (Bölüm IV), bugün bile esasta doğru olmakla birlikte, ayrıntıda günümüz için yine de eskimiştir, çünkü politik durum tümüyle değişmiş ve tarihsel gelişim orada sözü edilen partilerin çoğunu dünyadan silmiştir.

Buna karşın “Manifesto”, üstünde değişiklik yapmaya artık kendimizde hak görmediğimiz bir tarihsel belgedir. Daha sonraki bir basım belki 1847’den günümüze köprü kuran bir girişle birlikte yayınlanır; önümüzdeki basım ise buna zaman bırakmayacak kadar anı oldu.

Londra, 24 Haziran 1872 Karl Marx Friedrich Engels

1888 İngilizce Baskıya Önsöz

Manifesto 1848 öncesinin politik yaşam koşullarında zorunluluklar nedeniyle gizli olarak örgütlenmiş, başlangıçta sadece Alman sonraları ise uluslararası bir işçi birliği olan Komünistler Birliğinin platformu olarak yayınlandı. Marx ve Engels, Birliğin Kasım 1847'de Londra'da gerçekleşen kongresinde teorik ve pratik açıdan eksiksiz bir parti programının yayınlanmasını sağlamak için görevlendirildiler. Almanca kaleme alınan metin, 24 Şubat'taki Fransız Devriminden birkaç hafta önce. Ocak 1848'de basılmak için Londra'ya yollandı. Bir Fransızca çevirisi 1848 Haziran Ayaklanmasından hemen önce Paris'te yayınlandı. Miss Helen Macfarlane tarafından gerçekleştirilen ilk İngilizce çevirisi 1850 yılında, George Julian Harney'in "Red Republican"ında Londra'da okuyucuyla buluştu. Manifesto'nun bunun dışında Danimarka ve Polonya dillerinde yayımlandı.

Proletarya ile burjuvazi arasındaki ilk büyük alan savaşı olan 1848 Paris Haziran Ayaklanmasının bastırılması Avrupa işçi sınıfının toplumsal ve politik savaşımını geçici bir süre geri plana itti. O zamandan sonra egemenlik için verilen savaş Şubat Devrimi öncesinde olduğu gibi mülk sahibi sınıfların farklı kesimleri arasında gerçekleşti; işçi sınıfı, radikal burjuvazinin en sol kanadı konumuyla ve politik hareket serbestliği için mücadeleyle sınırlandı. Kendi başına proleter hareketler, sürdükleri ve yaşam

işareti verdikleri yerlerde acımasızca ezildiler. Böylelikle Prusya polisi Komünistler Birliği'nin o zamanlar Köln'de bulunan Merkez Komitesinin izini buldu. Üyeleri tutuklandı ve on sekiz ay süren tutukluluk sonunda Ekim 1852'de mahkemeye çıkarıldılar. Bu meşhur "Köln Komünistler Davası" 4 Ekim'den 12 Kasım'a kadar sürdü; tutukluların yedisi üç yıldan altı yıla kadar kale hapsine çarptırıldılar. Hükümden hemen sonra Birlik, kalan üyeleri tarafından resmen feshedildi. Manifestoca gelince: hafızalardan silinmeye mahkûmmuş gibi görünüyordu.

Avrupa işçi sınıfı egemen sınıfa karşı yeni bir saldırı için yeterli kuvveti topladığında, Uluslararası İşçi Birliği oluştu. Ancak açıkça Avrupa'nın ve Amerika'nın savaşıma isteğiyle dolu tüm proletaryasını büyük bir güç haline getirmeyi amaçlayan bu birlik, Manifesto'da dile getirilen ilkeleri hemen ilan edemedi. Enternasyonalin programı, gerek İngiliz sendikalar, gerekse Proudhon'un Fransız, Belçikalı, İtalyan, İspanyol yandaşları ve Almanya'daki Lassalle'ciler tarafından kabul edilebilecek kadar geniş olmalıydı. Bu Programı tüm tarafları hoşnut edecek bir biçimde kaleme almış olan Marx, işçi sınıfının, eylem birlikteliğinin ve ortak tartışmaların zorunlu sonucu olan entelektüel gelişimine tam bir güven duyuyordu. Sermaye ye karşı verilen savaşımındaki olaylar ve değişkenlikler, zaferlerden daha fazla olan yenilgiler, insanların pek bağlandıkları çeşit çeşit şarlatanlıkların yetersizliği hakkında bilinçlenmelerini sağlayıp, onların işçi sınıfının kurtuluşunun gerçek koşullarını tamamen kavramalarının yolunu açacaktır. Ve Marx haklıydı. Enternasyonal 1874 yılında dağıldığında, işçileri, 1864 yılında kuruluşunda bulduğundan çok farklı bir durumda bırakmıştı. Fransa'da

Proudhon'culuk, Almanya'da Lassallecilik ölmek üzereydi ve tutucu İngiliz sendikaları da, çoğunluğu Enternasyonal ile olan bağlarını çoktan koparmış olmalarına karşın, geçtiğimiz yıl Swansea'da başkanlarının onlar adına "Kıta sosyalizmi bizim

için korkutuculuğunu yitirdi" açıklamasını yapabildiği noktaya doğru yaklaşıyorlardı. Gerçekten de Manifesto'nun ilkeleri bütün ülkelerin işçileri arasında dikkat çekecek kadar önemli gelişmeler göstermişti.

Böylelikle Manifesto yeniden ön plana çıktı. Almanca metin 1850'den beri İsviçre, İngiltere ve Amerika'da defalarca yeniden basılmıştı. 1872 yılında ve bu sefer çevirinin "Woodhull & Claflin's Weekly"de yayınlandığı New York'ta İngilizceye çevrildi. Bu İngilizce metni temel alan Fransızca çeviri New York'da "Le Socialiste" tarafından yapıldı. O zamandan beri Amerika'da, bir tanesi İngiltere'de de tekrar basılmış, ana metni az çok tahrif etmiş, en azından iki İngilizce çeviri yayınlandı. Bakunin'in yaptığı ilk Rusça çeviri 1863 yılı sıralarında Herzen'in Cenevre'deki "Kolokol" adlı basımevi tarafından çıkarıldı, yiğit Vera Zasuliç tarafından yapılan ikincisiyse yine Cenevre'de 1882'de basıldı. Danimarka dilinde yeni baskısı 1885'te Kopenhag'da "Socialdemokratisk Bibliotek" tarafından çıkarıldı, Fransızca yeni çevirisi ise Paris'te 1886'da "Le Socialiste" de çıktı. Bu sonuncusunun ardından İspanyolca bir çeviri hazırlandı ve 1886'da Madrid'de yayınlandı. Almanca baskıların kesin sayısı bilinmiyor, en azından on iki olduğu söylenebilir. Bana anlatıldığı kadarıyla, birkaç ay önce İstanbul'da Ermenice olarak çıkması gereken çeviri, yayıncının, üstünde Marx isminin bulunduğu bir kitabı basmaya cesaret edememesinden, çevirenin de kitabı kendi eseriymiş gibi göstermeyi reddetmesi yüzünden gün ışığına çıkamamış. Diğer dillerde de çevirilerin yapıldığını duydum ama hiçbirini görmedim. Böylece "Manifestomun tarihi, büyük ölçüde işçi hareketinin tarihini yansıtıyor; Manifesto günümüzde şüphesiz tüm sosyalist külliyatın en yaygın, en uluslararası eseri, Sibirya'dan Kaliforniya'ya kadar işçi sınıfının tanıdığı ortak bir program haline gelmiştir.

Yine de kaleme aldığımız sırada onu sosyalist bir manifesto olarak adlandıramazdık. 1847 yılında sosyalist denince akla bir

yandan çeşitli Ütopik sistemlerin taraftarları, İngiltere’de Owen’cılarla Fransa’da Fourier’cilerin oluşturduğu çoktan ölmeye yüz tutmuş mezhepler, diğer yandan bütün yamacılıklarıyla, sermaye ve kâr için hiçbir tehlike yaratmaksızın her türlü toplumsal kötülüğü ortadan kaldıracaklarına söz veren muhtelif şarlatanlar, her iki durumda da işçi hareketinin dışında duran ve daha çok okumuş sınıflardan destek arayanlar anlaşılıyordu. O zamanlar işçi sınıfının salt politik bir devrimin yetersizliğine ikna olmuş ve toplumun baştan aşağıya değişmesinin yanında olan kısmı kendini komünist olarak adlandırıyordu. Kaba, yontulmamış, tamamen içgüdüsel bir komünizmdi bu; ama işin özünü yakalamıştı ve işçi sınıfı içinde, Fransa’da Cabet’in, Almanya’da Weitling’in ütopik komünizmini yaratacak denli güçlüydü. Yarı 1847 yılında sosyalizm bir orta sınıf hareketiyken komünizm işçi sınıfının bir hareketiydi. En azından Kıta üstünde sosyalizm “saygın” bir görüştü; komünizm bunun tam tersiydi. Biz de başından beri “işçi sınıfının kurtuluşu kendi eseri olacaktır” düşüncesinde olduğumuzdan, bu iki isimden hangisini seçmek zorunda olduğumuz hakkında hiçbir kuşkuyla yer yoktu. Dahası o zamandan beri ondan vazgeçmek hiç aklımıza gelmedi.

“Manifesto” ikimizin ortak eseri olsa da onun çekirdeğini oluşturan ana düşüncenin Marx’a ait olduğunu belirtmekle yükümlüyüm. Bu düşünceye göre: her tarihsel çağda, egemen iktisadi üretim ve değişim tarzı ve onu zorunlu olarak izleyen toplumsal katmanlaşma, üstünde o çağın politik ve düşünsel tarihinin yükseldiği ve sadece buradan çıkarak insanlığın tüm tarihinin (toprağın ve arazinin ortak mülkiyetine dayalı ilkel geniş düzenin yıkılmasından sonra) sınıf mücadeleleri tarihi olduğunun açıklanabildiği temeli oluşturur. Sömüren ve sömürülen, ezen ve ezilen sınıflar arasındaki savaşların tarihinin gelişmesi günümüzde, sömürülen ve ezilen sınıfın proletaryanın toplumun tümünü, sömürüden ve baskıdan, sınıf farklılıklarından ve savaşlarından

kurtarmaksızın sömüren ve ezen sınıfın burjuvazinin sömürsünden kurtulamayacağı aşamaya gelip dayanmıştır.

Darvin'in teorisinin doğa bilimlerinde yol açtığı ilerlemelerin ayırısına tarih biliminde yol açmak için yeterli olan bu düşünceye, ikimiz de 1845'ten yıllar önce yavaş yavaş yaklaştığımız kanısındayım. Bu yönde ne kadar yol aldığımı en iyi "İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu" adlı eserim gösterir. Ama 1845 baharında Brüksel'de onunla tekrar görüştüğümde o bu düşünceye kesin biçimini vermişti ve neredeyse yukarda toparladığım açıklıkta önüme serdi.

1872 tarihli Almanca baskıya yazdığımız Önsözden şunları alıntılacağım:

"Son yirmi beş yıl içinde koşullar ne kadar değişmiş de olsa bu 'Manifesto'da genel esasları geliştirilmiş temek konular, bir bütün olarak bugün de hâlâ tam doğruluğunu korumaktadır/Ayrıntıda şu ya da bu düzeltmeler yapılabilir. Bu esasların pratikte kullanılışı 'Manifesto'nun kendisinde de açıklandığı gibi, her yerde ve her zaman mevcut tarihsel durumlara bağlı olacak ve dolayısıyla II. Bölümün sonunda önerilen devrimci önlemlere kesinlikle özel bir ağırlık verilmeyecektir. O pasaj bugün birçok yanıyla başka türlü kaleme alınırdı. Gerek büyük sanayinin son yirmi beş yıl içinde süren büyük gelişimi ve işçi sınıfının buna koşut ilerleyen parti örgütlenmesi karşısında, gerekse önce Şubat Devrimi ve daha da fazlasıyla proletaryanın iki ay boyunca politik iktidarı elinde tuttuğu Paris Komünü karşısında, bugün bu program yer yer eskimiştir. Özellikle Paris Komünü, 'işçi sınıfının hazır devlet aygıtını öylece ele geçirip onu kendi amaçları için işletemeyeceğini' kanıtlamış bulunuyor. (Bu hususun daha ileri boyutta işlendiği 'Fransa'da iç savaş, Uluslararası İşçi Birliği Genel Konseyi'nin İletisi', Almanca baskı, S. 19'a bakınız.) Ayrıca, sosyalist yazının eleştirisi de ancak 1847'ye kadarını kapsadığından bugün için

elbette eksiklidir; aynı şekilde komünistlerin çeşitli muhalefet partilerine karşı konumuna ilişkin söylenenler

(Bölüm IV), bugün bile esasta doğru olmakla birlikte, ayrıntıda günümüz için yine de eskimiştir, çünkü politik durum tümüyle değişmiş ve tarihsel gelişim orada sözü edilen partilerin çoğunu dünyadan silmiştir.”

Buna karşın “Manifesto”, üstünde değişiklik yapmaya artık kendimizde hak görmediğimiz bir tarihsel belgedir.”

Sunulan çeviri Marx’ın ‘Kapital’inin büyük bir bölümünü çevirmiş olan Mr. Samuel Moore’un kaleminden çıkmıştır. Çeviriyi beraberce gözden geçirdik ve ben de tarihi göndermeleri açıklayan birkaç dipnot ekledim.

Londra, 30 Ocak 1888 Friedrich Engels

1890 Almanca Baskıya Önsöz

Daha öncekilerin yazılışından bu yana “Manifestomun bir yeni basımını daha yapmak gerekti ve ona ilişkin burada belirtilmesi gereken pek çok şey oldu.

Vera Zasuliç’in yaptığı ikinci Rusça çeviri 1882’de Cenevre’de yayınlandı; ona önsözü Marx ve ben kaleme aldık. Ama yazık ki Almanca orijinal metni kayboldu, yani bu çalışmaya hiçbir şey katmayacak biçimde Rusçadan tekrar çevirmem gerekiyor. Orada şöyle demişiz:

“‘Komünist Parti Manifestosu’nun ilk Rusça yayını, Bakunin’in çevirisiyle altmışlı yılların başında ‘Kolokol’ basımevinde gerçekleşti. O zamanlar Batı için bu metnin Rusça yayınlanması ancak edebi bir ilginçlik anlamı taşıyordu. Bugün artık böyle bir yaklaşım mümkün değildir. ‘Manifesto’nun ilk yayınlandığı dönemde (Ocak 1848) proletarya hareketinin ne kadar sınırlı bir bölgeye yayılmış olduğu, en iyi bir şekilde ‘Komünistlerin Çeşitli Muhalefet Partilerine Karşı Konumu’ bölümü göstermektedir. Her şeyden önce Rusya ve Amerika yoktur orada. O dönem, Rusya’nın henüz Avrupa gericiliğinin son büyük rezervini oluşturduğu ve Amerika’ya göçlerin, Avrupa proletaryasının fazla gelen güçlerini emdiği bir dönemdi. Her iki ülke Avrupa’ya hammadde sağlıyor ve aynı zamanda Avrupa’nın sanayi ürünlerine de pazar işlevi görüyordu. Yani her ikisi de Avrupa’daki toplumsal düzenin şöyle

ya da böyle payandası konumundaydı. Bütün bunlar günümüzde öyle değişti ki! Tam da Avrupa'dan göçler, Kuzey Amerika'da, yarattığı rekabet sonucu Avrupa'daki küçük ya da büyük toprak mülkiyetini temelden sarsan büyük tarım işletmelerine olanak sağladı. Bu göçler aynı zamanda

Birleşik Devletlere, sanayi için zengin yan kaynaklarını sömürme olanağı verdi, hem de öyle bir enerjiyle ve öyle bir yüksek ölçüde ki, Amerika'nın sanayide Batı Avrupa tekeline kısa sürede sona erdirmesi kaçınılmazdır. Ve bu her iki durum, Amerika'nın kendisine de devrimci yönde etki yapmaktadır. Kendi hesabına çalışan çiftçilerin küçük ve orta toprak mülkiyeti, yani Amerika'daki tüm politik düzenin temeli, giderek artan oranda dev çiftliklerin rekabeti altında ezilmekte, öte yandan aynı anda sanayi bölgelerinde de sermayenin olağanüstü birikimiyle ilk kez kalabalık bir proletarya oluşmaktadır.

Rusya'ya gelince, 1848/49 Devrimi döneminde yalnız Avrupa soyluları değil, Avrupa burjuvaları da o sıralar daha ancak gücünün farkına varmakta olan proletaryaya karşı tek kurtuluşu Rusya'nın müdahalesinde buldular. Çar'ı Avrupa gericiliğinin başı ilan ettiler. Oysa bugün Çar, devrimin savaş tutsağı olarak Gaçina'da bulunuyor ve Rusya, Avrupa'nın devrimci hareketinin başında yer alıyor.

'''Komünist Manifesto'nun görevi, günümüz burjuva mülkiyetinin yakındaki kaçınılmaz çöküşünü ilan etmektir. Oysa Rusya'da, bir yandan kapitalist düzen ateşli bir hızla gelişip burjuva toprak mülkiyeti henüz oluşurken, öbür yanda toprağın yandan fazlası köylülerin ortak mülkiyetindedir.

Burada sorun şu: Rus köylü cemaatleri, yani toprağın ortak mülkiyetinin zaten çok yıpratılmış olan bu ilkel biçimi, toprak mülkiyetinin üst bir komünist biçimine doğrudan geçebilir mi,

yoksa önce Batıdaki tarihsel gelişimle aynı çözülme sürecinden geçmesi mi gerekir?

Bugün için mümkün görünen tek yanıt şu: Eğer Rus Devrimi, Batıdaki işçi devrimi için de ikisinin birbirini bütünleyeceği bir işaret olursa, o zaman bugünkü cemaat mülkiyeti komünist bir gelişmenin çıkış noktası olabilir.

Londra, 21 Ocak 1882."

Polonya dilinde yeni bir çeviri aynı günlerde Cenevre'de yayınlandı: "Manifest Komunistyczny".

Ayrıca 1885'te Kopenhag'da yeni bir Danimarka çevirisi çıktı. Yazık ki tam bir çeviri değil; çevirmene zor gelmiş görünen bazı önemli yerler atlanmış ve metnin orasında burasında çok daha rahatsız edici yüzeysellik izleri görülüyor, öyle ki çevirmen biraz daha özen gösterip doğru dürüst bir şey çıkarabilirmiş, dedirtiyor.

1886'da Paris'te "Le Socialiste", yeni bir Fransızca çeviri yayınlandı; şimdiye kadarkilerin en iyisi.

Ardından aynı yıl Madrid "El Socialista"dan bir İspanyolca çeviri ve broşür yayınlandı: "Manifesto dei Partido Comunista" por Carlos Marx y F. Engels, Madrid, Administración de "El Socialista", Hernán Cortes 8.

İlginç olarak ayrıca 1887'de Ermenice bir çeviri metninin bir İstanbullu yayıncıya sunulduğunu belirteyim; ama adamcağız üstünde Marx imzası bulunan bir şeyi basmaya cesaret edemediği için çevirmene kendi imzasını atmasını rica etmiş, o da kabul etmemiş.

İngiltere'de az ya da çok hatalı Amerikan'ca çevirilerin orada burada çokça yayınlanmasının ardından nihayet 1888'de aslına uygun bir çeviri yayınlandı. Çevirmeni benim arkadaşım Samuel Moore'dur ve çeviriyi basım öncesi ikimiz birlikte bir kez daha gözden geçirdik, Adı: "Manifesto of the Communist Party", by

Karl Marx and Frederick Engels. Authorized English Translation, edited and annotated by Frederick Engels, 1888, London, William Reeves, 185 Fleet St. E.C. O yayındaki bazı notları bu yayıma da aldım.

“Manifesto”nun kendine özgü bir yaşam öyküsü oldu. Ortaya çıktığında o zamanlar bilimsel sosyalizmin henüz az sayıda olan öncülerince heyecanla selamlandı (ilk önsözde adı geçen çevirilerin kanıtladığı gibi), sonra Paris işçilerinin Haziran 1848 yenilgisiyle başlayan gerici taraftan kısa sürede geriye itildi ve nihayet 1852 Kasım’ında Köln komünistlerinin mahkûmiyetiyle “yasal açıdan” hüküm giydi. Başlangıç tarihini Şubat Devriminden alan işçi hareketinin sahneden çekilmesiyle “Manifesto” da geri plana gitti.

Avrupa işçi sınıfı egemen sınıflara karşı yeni bir çıkış için tekrar yeterince güçlendiğinde, Uluslararası İşçi Birliği oluştu. Amacı, Avrupa’nın ve Amerika’nın tüm mücadeleci işçilerini tek bir büyük ordu bünyesinde kaynaştırmaktı. Dolayısıyla “Manifesto”da konan esaslardan hareket edemezdi. İngiliz sendikalarına, Fransa, Belçika, İtalya ve İspanya Proudhon’cularına ve Alman Lasalle’çilerine kapıyı kapalı tutmayan bir programı olmalıydı. İşte bu program Enternasyonal tüzüklerinin dayandığı temeller Marx tarafından, Bakunin’in ve anarşistlerin bile kabul ettikleri bir ustalikle kaleme alındı. “Manifesto”da konan esasların nihai zaferi için Marx yalnız ve yalnız işçi sınıfının, birleşik eylemden ve tartışmadan zorunlu olarak ortaya çıkması gereken entelektüel gelişimine güveniyordu. Sermayeye karşı mücadelenin yarattığı olaylar ve değişkenlikler olsun, başarılarından çok yaşanan yenilgiler olsun, bu mücadeleyi verenleri, bugüne kadarki gibi tüm dünyanın derdine merhem bulmaya yeterli olmadıklarını açıkça fark etmekten ve işçilerin kurtuluşunun gerçek koşullarını temellence görmek için zihinlerini daha açık tutmaktan alıkoymazdı. Marx haklıydı. 1874’te Enternasyonalin çözülüşündeki işçi sınıfı,

1864'te onun kuruluşundaki işçi sınıfından tamamen farklıydı. Gerek Fransa, İspanya, İtalya gibi ülkelerdeki Proudhon'culuk. Gerekse Almanya'daki çok özel Lasalle'cilik, tükenmekteydi ve hatta o zamanın katı genci İngiliz sendikaları bile yavaş yavaş 1887'de Svvansea'deki kongre başkanlarının onlar adına şunu söyleyebildiği noktaya doğru gitmekteydiler: "Kıta sosyalizmi bizim için ürkütücülüğünü yitirmiştir." Evet, kıta sosyalizmi, ama daha 1887'de yalnızca bir teoriden ibaretti o, "Manifesto"da ortaya konmuş bir teori. Ve işte böylece "Manifesto", belli oranda modern işçi hareketinin 1848'den bu yana tarihçesini yansıtmaktadır. Günümüzde ise kuşkusuz tüm sosyalist yazının en yaygın ve en uluslararası bir ürünüdür, Sibiry'a'dan Kaliforniya'ya tüm ülkelerin milyonlarca işçisinin ortak programıdır.

Ama ortaya çıktığında ona sosyalist manifesto diyemezdik elbet. 1847'de sosyalist denince iki tür kişi anlaşılıyordu. Bir yanda, daha o zaman giderek tükenmekte olan tarikatlara daralmış çeşitli ütöpik sistemlerin, özellikle de İngiltere'de Owen'cılığın, Fransa'da Fourier'ciliğin peşinde olanlar, öbür yandaysa, sermayeye ve kara hiç dokunmaksızın toplumsal bozuklukları her derde deva çeşitli merhemlerle her çeşit yamalık yöntemleriyle gidereceğini sanan sayısız sosyal lafazanlar. Her iki yandakiler de: İşçi sınıfının dışında duran ve daha çok "kültürlü" sınıfların desteğini arayanlar. Buna karşılık, işçilerin, salt politik değişimlerin yetersizliğinden emin olan ve toplumun temelde yeniden biçimlenmesini gerekli gören öteki kesimi, o zamanlar kendilerine komünist diyorlardı. Biraz ham işlenmiş, salt işgüdüsel, bazen biraz kaba bir komünizmdi bu: ama yine de iki ütöpik komünizm sistemini, Fransa'da Cabet'nin "İkaryacı" komünizmi ile Almanya'da VVeitling'in ütöpik komünizmini ortaya çıkaracak kadar da güçlüydü. 1847'de sosyalizm, bir burjuva hareketi, komünizmse işçi hareketiydi. Sosyalizm, en azından tüm kıtada, kibar işiydi, komünizmse tam tersi. Ve biz daha o zaman "işçilerin kurtuluşu, işçi sınıfının kendi işi olmalı"

görüşünü taşıdığımız için. bu iki deyimden hangisini seçeceğimiz konusunda bir an bile tereddidi etmedik. O zamandan beri de bundan geri dönmek asla aklımızdan geçmedi.

“Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!” Bu sözü, bundan 42 yıl önce. Proletaryanın kendi talepleriyle ortaya çıktığı Paris Devrimi’nin öncesinde, tüm dünyaya haykırdığımızda çok az yanıt gelmişti. Ama 28 Eylül 1864’te Batı Avrupa ülkelerinin çoğunluğunun proleterleri zafer dolu anılarıyla. Uluslararası İşçi Birliği’nde birleştiler. Enternasyonal ancak dokuz yıl yaşadı gerçi. Ama onun kurduğu tüm ülkelerin işçilerinin ebedi birliğinin hala hayatta olduğuna ve her zamankinden daha güçle hayatta olduğuna, bugünkü günden daha iyi bir kanıt yoktur. Çünkü şu satırları yazdığım bugün. Avrupa ve Amerika proletaryası, ilk kez harekete geçen kavga güçlerinin geçidini yapmakta, “tek” bir ordu olarak, “tek” bir bayrak altında ve en yakın “tek” bir hedefe yönelik: Daha 1866’da Enternasyonal’in Cenevre Konferansında ve yine 1889’da Paris İşçi Kongresinde ilan edilen, yasalaşması talep edilen, sekiz saatlik işgünü hedefine. Ve bugünün seyri, kapitalistlerin ve tüm ülkelerin toprak ağalarının gözlerine, tüm ülkelerin proleterlerinin gerçekten birleştiğini gösterecektir.

Ah keşke Marx da yanımda olsa, bunu kendi gözleriyle görseydi!

Londra, 1 Mayıs 1890 F. Engels

Londra, 1 Mayıs 1890 F. Engels

Komünist Parti Manifestosu

Avrupa'da bir hayalet dolaşıyor Komünizm hayaleti. Avrupa'nın tüm eski güçleri bu hayalete karşı kutsal bir sürgün avı için ittifak halindeler, Papa ile Çar, Metternich ile Guizot, Fransız radikalleri ile Alman polisleri.

İktidardaki rakiplerince çığlık çığlığa komünist diye saldırılmayan hiçbir muhalefet partisi var mı? Daha ilerici muhaliflere olduğu gibi, gerici rakiplerine de damgalayıcı bir komünizm suçlamasıyla karşılık vermeyen hiçbir muhalefet partisi var mı?

Bu gerçeklikten iki şey çıkıyor. Komünizm, artık tüm Avrupa güçlerince bir güç olarak kabul edilmiştir.

Komünistlerin, bakış tarzlarını, amaçlarını ve eğilimlerini tüm dünya önünde açıkça ortaya koymaları ve Komünizm hayaleti masalının karşısına bir parti manifestosuyla bizzat çıkmalarının tam zamanıdır.

Bu amaçla en değişik milliyetlerden Komünistler Londra'da toplandılar ve İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Flamanca ve Danimarka dilinde yayınlanmak üzere aşağıdaki manifestoyu oluşturdular.

I Burjuvalar ve Proleterler

Bugüne kadarki tüm toplumların tarihi, sınıf mücadeleleri tarihidir. Özgür ile köle, patrisyen ile pleb, senyör ile serf, lonca ustası ile çırak, kısacası, ezen ile ezilen, birbiriyle sürekli bir karşıtlık içinde bulunmuş, birbirine karşı gizli ya da açık kesintisiz bir mücadele sürdürmüş, bu mücadele ya tüm toplum yapısının devrimci bir dönüşümüyle, ya da mücadele eden sınıfların hep birlikte çöküşüyle sonuçlanmıştır.

Tarihin daha önceki dönemlerinde, hemen her yerde toplumun değişik sosyal katmanlara tam bir ayrılmışlığı, toplumsal konumların çeşitli basamaklara ayrılmasını görüyoruz. Eski Roma'da, patrisyenler, şövalyeler, plebler, köleler; ortaçağda, feodal beyler, vasallar, lonca ustası, çıraklar, serfler; üstelik hemen her bir sınıf da kendi içinde özel bir basamaklılık gösteriyor.

Feodal toplumun çökmesiyle oluşan modern burjuva toplumu, sınıf karşıtlığını ortadan kaldırmış değil. Yalnızca, eskilerin yerine yeni sınıflar, yeni ezme koşulları, yeni mücadele biçimleri getirmiştir.

Ne var ki burjuvazinin dönemi olan çağımızın başlıca özelliği, sınıf karşıtlıklarını basitleştirmiş olmasıdır. Böylece toplumun tümü birbirine düşman iki safâ, birbirine doğrudan karşıt iki büyük sınıfa ayrılıyor: Burjuvazi ile proletarya.

Ortaçağın şeflerinden ilk kentlerin imtiyazlı köylüleri, imtiyazlı köylülükten de burjuvazinin ilk unsurları oluştu.

Amerika'nın keşfi, Afrika'nın gemiyle dolanılması, yükselen burjuvaziye yeni bir alan yarattı. Doğu Hint ve Çin pazarı, Amerika'nın sömürgeleştirilmesi, sömürgelerle alışveriş, mübadele araçlarında ve genel olarak metadaki artış, ticarete, gemiciliğe, sanayiye görülmemiş bir yükselme getirdi ve böylece de yıkılmakta olan feodal toplumun içindeki devrimci öğeye hızlı bir gelişme sağladı.

Sanayide o zamana kadarki feodal veya lonca yapılı işletme tarzı, yeni pazarlarla büyüyen talebi karşılamaz oldu. O yapıların yerini manüfaktür aldı. Sanayi orta kesimi, lonca ustalarını bir kenara itti; işin değişik korporasyonlar arasında bölünmesi, işin her bir atölyenin kendi içindeki bölünmesi önünde yitip gitti.

Ama pazarlar sürekli büyüyor, Pazar büyüdüğü için talep sürekli yükseliyordu. Manüfaktür de yetmez oldu. İşte bu noktada buhar ve makineleşme, sanayi üretimine devrim getirdi. Manüfaktürün yerini modern büyük sanayi alırken, sanayi orta kesiminin yerini de endüstri milyonerleri, tüm sanayi ordularının patronları, modern burjuvazi aldı.

Büyük sanayi, Amerika'nın keşfinin hazırladığı dünya pazarını oluşturdu. Dünya pazarı ise, ticarete, gemiciliğe, kara ulaşımına ölçsüz bir gelişme sağladı. Bu da yine sanayiye geliştirici etki yaptı ve sanayinin, ticaretin, gemiciliğin, demiryollarının genişlemesi ölçüsünde burjuvazi de gelişti, sermayesini artırdı, ortaçağdan kalma tüm sınıfları geriye itti. Demek ki modern burjuvazinin kendisinin de nasıl uzun bir gelişme sürecinin, üretim ve değişim tarzlarındaki bir dizi dönüşümlerin ürünü olduğu görülüyor işte.

Burjuvazinin bu gelişim basamaklarının her birini, ona uyan bir politik ilerleme izliyordu. Feodal beylerin egemenliğinde baskı altındaki bir kesim, komün içinde silahlı ve kendi kendini yöneten birlik, şurada bağımsız kent cumhuriyeti, orada monarşiye karşı vergi yükümlüsü üçüncü kesim, sonra manüfaktür döneminde mutlak veya meşruti monarşilerde soylulara karşı denge gücü, bütünüyle büyük monarşilerin temeli olarak burjuvazi, mücadelesinin sonucunda nihayet büyük sanayinin ve dünya pazarının oluşturulmasıyla modern temsili devlette politik iktidarı tek başına ele geçirdi. Modern devlet gücü, tüm burjuva sınıfının ortak işlerini yürüten bir komiteden ibarettir.

Burjuvazi, tarihte son derece devrimci bir rol oynamıştır.

İktidara geldiği her yerde burjuvazi, tüm feodal, babaerkil, kırsal ilişkileri darmadağın etmiştir. İnsanları doğal efendilerine düğümleyen süslenmiş çirkinliği gizlenmiş feodal bağları acımasızca koparıp atmış ve insan ile insan arasında kupkuru çıkar dışında, duygusuz “nakit ödeme dışında, hiçbir bağ bırakmamıştır. Dindar esriğin kutsal ürpertilerini de, şövalyece yüksek heyecanları da, dar kafalı burjuva duygusallığını da bencil hesapçılığın buz gibi suyunda boğmuştur. Kişisel saygınlığı değişim değerine indirgemiş, sayısız belgeli ve kazanılmış özgürlüklerin tümünün yerine tek bir özgürlüğü, vicdansız ticaret özgürlüğünü koymuştur. Kısacası burjuvazi, dinsel ve politik gözbağlarıyla üstü örtülü sömürünün yerine, apaçık, utanmaz, dolaysız, çıplak sömürüyü geçirmiştir.

Bugüne dek üstün değer verilen ve muhafazakâr hor gürüyle bakılan ne kadar eylem varsa burjuvazi bunların hepsinin üstündeki kutsallık örtüsünü çekip atmıştır. Doktoru da, hukukçuyu da, rahibi de, şairi de, ekonomisti de, kendi ücretli emekçisi yani işçisi haline getirmiştir.

Burjuvazi, aile ilişkilerinin yürek titreten duygu dolu peçesini yırtmış ve onu düz para ilişkisine indirgemıştır.

Burjuvazi, ortaçağda gericiliğin öylesine hayranlığını uyandıran kaba kuvvet gösterisinin maskesini indirip, ona nasıl hantalca bir ayı postunun yakıştığını açığa çıkarmıştır. İnsan eyleminin neleri başarabileceğini ilk kanıtlayan

Burjuvazi olmuştur. Mısır'ın piramitlerinden, Roma'nın su kanallarından ve gotik katedrallerden çok başka harikalar yaratmış, Kavimler Göçünden ve Haçlı Seferlerinden çok başka seferler gerçekleştirmiştir.

Üretim araçlarında, dolayısıyla üretim ilişkilerinde ve dolayısıyla tüm toplumsal ilişkilerde sürekli devrim yapmaksızın burjuvazi var olamaz. Buna karşılık, eski üretim tarzının değişmeksizin korunması da tüm eski sanayi sınıflarının ilk varoluş koşuluydu. Üretimde

sürekli dönüşüm, tüm toplumsal kesimlerin aralıksız sarsıntıya uğratılması, sonsuz güvensizlik ve hareket, burjuva döneminin tüm ötekilerden ayırt edici niteliğidir. Tüm yerleşmiş ilişkiler, doğurdukları eski değer yargıları ve görüşlerle birlikte çözülüp dağılmakta, yeni oluşarlarsa daha kemikleşmeden eskimektedir. Kalıcı ve duran ne varsa buharlaşıyor, kutsal diye ne varsa kut-sallıktan düşüyor ve insanlar nihayet yaşam tavırlarına, karşılıklı ilişkilerine, ayrılmış gözlerle bakmak zorunda kalıyorlar.

Sürekli genişleyen sürüm ihtiyacını karşılamak için burjuvazi, yeryuvarlağının bütününe el atmakta. Her yerde yerleşmesi, her yerde yapılaşması, her yerde bağlantılar kurması gerekiyor.

Burjuvazi, dünya pazarını sömürmek yoluyla tüm ülkelerin üretim ve tüketimini kozmopolitleştirdi. Gericilerin çok üzülecekleri biçimde ulusal zemini sanayinin ayağının altından çekiverdi. En eski ulusal sanayiler yok edildi ve hâlâ her gün yok ediliyor. Her uygar ulusun bir yaşamsal sorun olarak ithal etmesi gereken ve artık yerli hammaddeyi değil en uzak bölgelerin hammaddelerini işleyip, mamulünün de yalnız kendi ülkesinde değil dünyanın her yerinde birden tüketildiği yeni sanayiler, o eski ulusal sanayileri bir kenara itiyor. Yerli imalatla karşılanan eski ihtiyaçların yerini de, en uzak ülke ve iklimlerin ürünleriyle ancak giderilebilecek ihtiyaçlar alıyor. Eski yerel ve ulusal kapalılık ve kendine yeterlik yerine de, ulusların her yönde hareketliliği ve her yönde birbirine bağımlılığı geçmekte. Üstelik yalnız maddi üretimde değil manevi üretimde de bu böyle. Aynı ayrı ulusların manevi ürünleri ortak mülk oluyor. Ulusal tek yanlılık ve sınırlılık artık mümkün değil, pek çok ulusal ve yerel edebiyattan bir dünya edebiyatı oluşmakta.

Tüm üretim araçlarını hızla geliştirerek ve ulaşımı, iletişimi sonsuz kolaylaştırarak burjuvazi, en barbar ulusları da uygarlığa çekiyor. Ürettiği mallara koyduğu ucuz fiyatlar, tüm Çin Şeddini temelden yıkacak, barbarların en inatçı yabancı düşmanlıklarını

teslime zorlayacak ağır toplardır. Burjuvazi, tüm ulusları, eğer yerle bir olmak istemiyorlarsa burjuva üretim tarzına uymaya zorluyor; uygarlık diye kendi uygarlığını ithal etmeye, yani burjuva olmaya zorluyor onları. Tek kelimeyle, kendi istediği gibi bir dünya yaratıyor kendine.

Burjuvazi, kırlarda hâkim olan ve bir nebze özgür yaşam biçimini de, şehirlerin egemenliği altına soktu. Devasa şehirler oluşturdu. Şehirli nüfusu kırsal nüfusa göre büyük oranda artırdı ve böylece nüfusun önemli bir bölümünü kırsal yaşamın kayırsızlığından kopardı. Köylüyü şehre bağımlı kıldığı gibi, barbar ve yarı barbar ülkeleri uygar ülkelere ve köylü halkları burjuva halklara, Doğuyu da Batıya bağımlı hale getirdi.

Üretim araçlarının, mülkiyetin ve nüfusun dağınık oluşunu adım adım ortadan kaldırıyor burjuvazi. Nüfusu bir çimento bağlamında bütünleyip, üretim araçlarını merkezleştiriyor ve mülkiyeti az sayıda insanın ellerinde yoğunlaştırıyor. Bunun zorunlu sonucu ise politik merkezleşmeydi. Çıkarları, yasaları, hükümetleri ve gümrükleri farklı, bağımsız, hemen yalnızca ittifakları olan eyaletler, tek ulus, tek hükümet, tek yasa, tek ulusal sınıf çıkarı, tek gümrük sınırı içine sıkıştırıldı.

Burjuvazi, yüz yılı ancak bulan sınıf egemenliği süresinde, daha önceki kuşakların toplamından daha kitlesel ve daha devasa üretim güçleri oluşturdu. Doğa güçlerinin dizginlenmesi, makineleşme, sanayide ve tarımda kimyanın kullanılması, buharlı gemi işleyişi, demiryolları, elektrikli telgraflar, dünyanın her bölümünde toprağın işlenebilir hale getirilmesi, ırmakların ulaşım için düzenlenmesi, yerinden koparılan bütün insan toplulukları, daha önceki hangi yüzyıl, toplumsal emeğin bağrında böylesine üretim güçlerinin yattığını sezmiştir!

İşte böylece bunları gördük: Burjuvazinin o temele dayanarak kendini ortaya çıkardığı üretim ve değişim araçları, feodal top-

lumda oluşmuştu. Ancak bu üretim ve değişim araçlarının belli bir gelişim aşamasında, feodal toplumun üretim ve mübadelesini dayadığı ilişkiler, tarımın ve imalatın feodal örgütlenişi, tek kelimeyle feodal mülkiyet ilişkileri, artık o gelişmiş üretici güçlere uymaz oldu. Bu ilişkiler, üretime destek olacağına onu frenliyordu. Giderek bir o kadar çok prangalara dönüştü bu mülkiyet ilişkileri. Bu prangaların kırılması gerekiyordu, kırıldı.

Onun yerini serbest rekabet ile ona uygun toplumsal ve politik düzen, burjuvazinin politik ve ekonomik egemenliği aldı.

Şimdi gözlerimizin önünde benzer bir hareket gelişim göstermektedir. Burjuva üretim ve değişim koşulları, burjuva mülkiyet ilişkileri, öylesine büyük üretim ve değişim araçlarını oluşturma büyüsunü başarmış o burjuva toplumu, yer altından kendi çağırıldığı güçlere artık hükmedemez olan cinci hocalara dönmüş durumda. On yıllardan beri sanayi ve ticaretin tarihi, yalnızca modern üretici güçlerin, modern üretim ilişkilerine karşı, burjuvazinin ve burjuva egemenliğinin yaşam koşullarını oluşturan bu mülkiyet ilişkilerine karşı başkaldırısının tarihidir. Periyodik yinelenmeleriyle tüm burjuva toplumunun varlığını sürekli artarak tehdit eden ve sorgulayan ticaret krizlerini aramak yeter. Ticaret krizlerinde, yalnız üretilen ürünlerin değil, oluşturulmuş üretici güçlerin de büyük kesimi düzenlice yok oluyor. Krizlerde öyle bir toplumsal bulaşıcı hastalık ortaya çıkıyor ki, bu hastalık tüm daha önceki dönemler için saçma görünürdü aşın üretim denen salgın hastalık. Toplum bir anda kendini barbarlık durumuna düşürülmüş buluyor; bir kıtlık, genel bir yok etme savaşı, tüm yaşamsal maddeleri toplumun elinden almış görünüyor; sanayi, ticaret yok edilmiş görünüyor, niçin? O toplum aşın uygarlığa, aşın geçim aracına, aşın sanayiye, aşın ticarete sahip diye. Elinin altındaki üretici güçler, burjuva mülkiyet ilişkilerini desteklemeye hizmet etmiyor artık; tam tersine bu güçler, o ilişkilere büyük gelmeye başlamıştır, engellenirler; engellerden kurtuldukları zaman ise tüm

burjuva toplum düzenini bozuyorlar, burjuva mülkiyetin varlığını tehlikeye sokuyorlar. Burjuva ilişkiler, kendi ürettiği zenginliği kucaklamaya yetmeyecek kadar daralmış. Burjuvazi, krizleri ne yolla aşıyor? Bir yandan üretici güçlerin büyük bölümünü zorla yok etme, öbür yandan yeni pazarlar fethetme ve mevcut pazarları daha dibine kadar sömürme yollarıyla. Yani? Daha çok yönlü ve daha büyük krizleri hazırlama ve krizleri önleyici araçları daha da azaltma yoluyla.

Burjuvazinin feodalizmi yere sermede kullandığı silahlar şimdi burjuvazinin kendisine yönelmiş durumda.

Böylece burjuvazi, kendi ölümünü getirecek silahları yapmakla kalmayıp, o silahları kullanacak insanları da yaratmıştır modern işçileri, proleterleri!

Burjuvazi, yani sermaye ne oranda gelişirse, ancak iş buldukları sürece yaşayan ve ancak emekleriyle sermayeyi artırdıkları sürece iş bulan proletarya da, yani modern işçi sınıfı da o oranda gelişiyor. Kendilerini parça başı satışa sunmak zorunda olan bu işçiler, herhangi bir başka ticari eşya gibi bir metadırlar. Yani rekabetteki tüm değişmelere, tüm pazar dalgalanmalarına terk edilmişlerdir.

Proleterlerin yaptığı iş, makineleşmenin genişlemesi ve işbölümü sonucu, işçiler için her çeşit özerk karakterini ve dolayısıyla her çeşit çekiciliğini yitirmiştir. Proleter, kendisinden yalnızca en basit, en tek düze, en kolay öğrenilebilen bir el hareketi istenen, makinenin bir eklentisinden ibarettir. Dolayısıyla işçinin maliyeti, hemen yalnızca hayatını ve soyunu sürdürmesi için zorunlu geçim araçları kadardır. Oysa bir metanın fiyatı, dolayısıyla emeğin fiyatı da, o metanın üretim maliyetine eşittir. Bu yüzden işin sevilmezliği arttığı oranda işçinin ücreti de düşer. Bunun da ötesinde, makineleşme ve iş bölümü arttığı oranda, ister çalışma saatlerinin artması, ister ayrı çalışma süresi içinde istenen işin

artması, makinelerin işleyiş hızının yükselmesi nedeniyle olsun, işin miktarı da artar.

Modern sanayi, baba erkil ustanın küçük atölyesini sanayi kapitalistinin büyük fabrikasına dönüştürmüştür. Fabrika içine tıkmış işçi kitleleri askerce organize edilirler. Sıradan sanayi erleri olarak tam bir astsubaylar ve subaylar hiyerarşisinin denetimi altında tutulurlar. İşçiler, yalnız burjuvazinin ve burjuva devletin köleleri olmakla kalmaz, her gün ve her saat, makinenin, postabaşının ve öncelikle de şahsen fabrikatör burjuvanın kendisinin kölesi durumuna düşerler. Amacının kazanç olduğunu ne kadar açık ilan ederse bu despotluk, bir o kadar daha aşağılık, tiksindirici ve öfke verici olur.

Kol emeği daha az ustalık ve daha az güç kuvvet ister duruma geçtikçe, diğer anlamıyla ifade edersek, yani modern sanayi geliştikçe, kadın emeği de erkek emeğini o kadar geriye itmektedir. İşçi sınıfı için cinsiyet ve yaş farklarının toplumsal bir geçenliği yoktur artık. Yaşa ve cinsiyete göre maliyeti değişen iş araçları vardır, o kadar.

İşçinin fabrikatör tarafından sömürülmesi, ücretini nakden aldığı anda bitince, bu kez de burjuvazinin öteki kesimleri, ev sahibi, bakkal, rehinci vb. yüklenir tepesine.

Bugüne kadarki küçük orta kesimler, küçük sanayiciler, küçük tüccar ve rantiyeler, zanaatçı ve köylüler, tüm bu sınıflar, kısmen küçük sermayeleri büyük sanayiye yetmediğinden büyük kapitalistlerle rekabet edemedikleri için, kısmen de ustalıkları yeni üretim tarzları karşısında değer yitirdiği için, proletaryanın içinde bulurlar kendilerini. Böylece proletaryaya, toplumun her sınıfından katılım olur.

Proletarya çeşitli gelişimi basamaklarından geçer. Burjuvaziye karşı mücadelesi, yar oluşuyla başlamıştır.

Kendilerini doğrudan doğruya sömüren burjuvaya karşı başlangıçta tek tek işçiler, sonra bir fabrikanın işçileri, sonra da bir bölgenin bir işkolundaki tüm işçiler mücadeleye girer. Saldırılan yalnızca burjuva üretim ilişkilerine karşı değildir, üretim araçlarına da saldırı yöneltirler; rekabet halindeki yabancı malları yok ederler, makineleri tahrip ederler, fabrikaları yakarlar, işçinin ortaçağdaki konumunu yeniden elde etmesi için uğraşırlar.

Bu aşamada işçiler, tüm ülkeye dağılmış ve rekabet yüzünden parçalanmış bir kitle durumundadır. İşçilerin kitlesel birlikteliği henüz kendi birleşmelerinin bir sonucu değil, kendi politik amaçları uğruna tüm proletaryayı harekete geçirmek zorunda kalan ve zaman zaman bunu hâlâ başarabilen burjuvazinin birleşmesinin bir sonucudur. Dolayısıyla bu aşamada proleterlerin mücadelesi, düşmanlarına karşı değil, s düşmanlarının düşmanlarına, mutlakçı monarşinin kalıntılarına, toprak sahiplerine, sanayici olmayan burjuvalara, küçük burjuvalara karşıdır. Böylece tüm tarihsel hareket burjuvazinin ellerinde yoğunlaşmıştır; bu yolla elde edilen her zafer, burjuvazinin zaferidir.

Ancak, sanayinin gelişmesiyle proletarya yalnızca çoğalmakla kalmaz; giderek daha büyük kitleler halinde yoğunlaşır, gücü artar ve gücünü daha fazla duyumsamaya başlar. Makineleşme giderek iş ayrımlarını törpüledikçe ve ücretler hemen her yerde aynı düşük düzeye indikçe proletaryanın kendi içindeki çıkarları ve yaşam durumları da giderek daha bir eşitlenir. Burjuvaların kendi aralarındaki rekabet ve bundan doğan ticaret krizleri, işçi ücretlerinde sürekli daha fazla dalgalanmaya neden olur; makineleşmenin artan bir hızla gelişmesi ve sürekli daha iyileşmesi, işçilerin bütün yaşamsal konumlarını güvensizleştirir; tek tek işçilerle tek tek burjuvalar arasındaki çatışmalar giderek daha çok iki sınıf arasındaki çatışma niteliğini alır. İşçiler, burjuvalara karşı koalisyonlar oluşturmaya başlarlar; ücret mücadelesini birlikte verirler. Ara ara yükselen isyanları beslemek için kendi

içlerinde sürekli birlikler oluşturunlar. Yer yer mücadele ayaklanma boyutuna varır.

Bu mücadelede, zaman zaman işçilerin kazandığı olur, ama bu zafer geçicidir. İşçilerin mücadelesinin esas sonucu, o anki başarı değil, sürekli genişleyen birleşmeleridir. Bu birleşmeye, büyük sanayinin ürettiği ve değişik yerlerdeki işçilerin birbirleriyle bağlantısını sağlayan gelişen ulaşım ve iletişim araçları da yardımcı olur. Zaten aynı nitelikteki pek çok yerel mücadelenin ulus ölçeğinde bir mücadele, bir sınıf mücadelesi olarak yoğunlaşması için yalnızca birleşmeye ihtiyacı vardı. Ama her sınıf mücadelesi politik bir mücadeledir. Ve ortaçağ kentlilerinin o zaman ancak komşu yerleşimleri birbirine bağlayabilen yol koşullarında yüzyıllarını alacak bu birleşmeyi, modern proleterler, demiryolları sayesinde birkaç yılda başarabiliyorlar.

Proleterlerin bir sınıf olarak ve böylece bir politik parti olarak örgütlenmeleri, işçilerin kendi aralarındaki rekabet yüzünden her an yeniden parçalanıyor. Ama her seferinde yine oluşuyor, daha güçlü, daha sıkı ve daha büyük çapta. Burjuvazinin kendi içindeki çatlakları kullanarak onu, işçilerin tek tek çıkarlarını yasa düzeyinde tanımaya zorlayabiliyor. Örneğin İngiltere’de on saatlik iş günü yasası gibi.

Eski toplumdaki çatışmalar esasen proletaryanın gelişme sürecine birçok yönden katkı sağlamıştır. Burjuvazi sürekli bir mücadele içindedir: başta Aristokrasiye karşı; daha sonra, çıkarları sanayinin ilerlemesiyle çelişen burjuva kesimlerine karşı; her zaman dış ülkeler burjuvazilerine karşı. Tüm bu mücadelelerinde burjuvazi, proletaryaya başvurmak gereğini duyar, onu yardıma çağırır ve böylece proletaryayı politikanın içine çeker. Demek ki, kendi eğitiminin öğelerini, yani kendisine karşı kullanılacak silahları proletaryanın eline bizzat kendisi verir.

Bunun dışında, gördüğümüz gibi, sanayinin ilerlemesiyle egemen sınıfın pek çok kesimleri bütünüyle proletaryanın içine fırlatılırlar, ya da en azından yaşam koşulları bu tehdit altındadır. Bunlar da proletaryaya pek çok eğitim ögesi sunar.

Nihayet sınıf mücadelesi belirleyici sona yaklaşınca, egemen sınıfın kendi içindeki çözülme süreci, tümüyle eski toplumun çözülme süreci öylesine şiddetli ve keskin bir niteliğe varır ki, egemen sınıfın küçük bir bölümü ondan koparak geleceği elinde taşıyan devrimci sınıfın safına geçer. Nasıl geçmişte bu yüzden soyluların bir bölümü burjuvazinin saflarına geçmişse, şimdi de burjuvazinin bir bölümü, özellikle de tarihsel hareketin bütünü-nü kuramsal olarak kavrama yolunda çalışmış bir kısım burjuva ideologu, proletarya saflarına geçmektedir.

Günümüzde burjuvazinin karşısında yer alan tüm sınıflar içinde yalnızca proletarya gerçekten devrimci sınıftır Öteki sınıflar göçüp gitmekte ve büyük sanayinin gelişimiyle çökmektedirler, proletarya ise büyük sanayinin en kendine özgü ürünüdür.

Orta kesimler, küçük sanayici, küçük tüccar, zanaatçı, köylü, hepsi orta kesim olarak varlığını çöküşe karşı güvenceye almak için mücadele eder burjuvaziyle. Demek ki bunlar devrimci değil tutucudurlar. Dahası, gericidirler, tarihin çarkını geriye doğru döndürmeye uğraşıyorlar. Eğer devrimci iseler, proletaryaya geçiş önlerinde durduğu içindir bu ve o zaman şimdiki çıkarlarını değil gelecekteki çıkarlarını savunurlar, proletaryanın bakış konumuna geçmek üzere kendi konumlarını terk ederler.

Lümpen proletaryaya gelince, eski toplumun bu en alt katmanlarındaki pasif çürümüşlük, bir proleter devrim sayesinde yer yer hareketin içine savrulsa da, yaşam tarzının bütünü gereği gerici çabalara satılmaya daha istekli olacaktır.

Eski toplumun varlık koşulları, proletaryanın varlık koşulları içinde zaten yok edilmiş durumda. Proleter mülksüzdür; karısı ve

çocuklarıyla ilişkisinde artık burjuva aile ilişkileriyle ortak hiçbir yan yoktur; İngiltere’de nasılsa Fransa’da da aynı olan, Amerika’da nasılsa Almanya’da da aynı olan modern sanayi işçiliği, sermayenin boynuna geçirdiği bu modern boyunduruk, proleterin üstünden her çeşit ulusal karakteri sıyrıp atmıştır. Yasalar da, ahlak da, din de, proleter için ardında bir o kadar burjuva çıkarları gizlenmiş burjuva önyargılandır.

Egemenliği ele geçiren tüm daha önceki sınıflar, kazanmış oldukları yaşam konumunu, bütün toplumu bu kazanımın buyruğu altına sokarak güvenceye almaya bakmışlardır. Proleterler ise üretici güçleri ancak, o zamana kadarki kendi mülk edinme tarzlarını ve böylece o zamana kadarki tüm mülk edinme tarzlarını ortadan kaldırarak ele geçirebilirler. Proleterlerin güvenceye alacak hiçbir şeyleri yoktur, o ana kadarki özel güvencelerin ve özel sigortaların hepsini tahrip etme zorunlulukları vardır.

Şimdiye kadarki tüm hareketler, azınlıktakilerin hareketiydi veya azınlıktakilerin çıkarına hareketlerdi. Proleter hareket ise, son derece büyük bir çoğunluğun, son derece büyük bir çoğunluk çıkan adına giriştiği özerk harekettir. Şimdiki toplumun en alt katmanı olan proletarya, resmi toplumu oluşturan katmanların tüm üstyapısını bütünüyle havaya uçurmadıkça doğrulamaz, ayağa kalkamaz.

Öz olarak olmasa bile en azından biçim olarak proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi ilk aşamada ulusaldır. Her ülkenin proletaryası doğal olarak önce kendi burjuvazisiyle hesaplaşmalıdır.

Proletaryanın gelişmesinin genel evrelerini tasvir ederken var olan toplum içindeki az ya da çok gizli iç savaşı, açık bir devrimin patlak verdiği ve burjuvazinin zorla devrilerek proletaryanın kendi egemenliğini kurduğu noktaya kadar izledik.

Buraya kadar toplumların hepsinin ezen ve ezilen sınıfların karşıtlığına dayanmakta olduğunu gördük. Ama bir sınıfı

ezebilmek için ona en azından kölece varlığını sürdürebileceği koşulları sağlamak gerekir. Serf, serflik döneminde komün üyeliğine yükselmeye çalışmıştır, nasıl feodal mutlakiyet boyunduruğu altında küçük burjuva da burjuvalığa çıkmışsa. Buna karşılık modern işçi, endüstrinin ilerlemesiyle kalkınacağına, kendi sınıfının koşullarının da daha altına düşmektedir sürekli. İşçi sefilleşiyor ve sefalet, toplumdan ve zenginlikten daha hızla geliyor. Böylece apaçık ortaya çıkıyor ki, burjuvazi daha uzun süre toplumun egemen sınıfı olarak kalma ve kendi varoluş koşullarını topluma düzenleyici yasa olarak dayatma yetisinde değil. Burjuvazi egemenliğini sürdürme yetisinde değil, çünkü kölesine köle olarak bile var olma güvencesi veremiyor, çünkü köleyi, o kendisini besleyeceğine kendisi onu beslemek zorunda olduğu bir duruma düşürüyor elinde olmaksızın. Toplum artık burjuvazinin sultasında yaşayamaz, yani, burjuvazinin varlığı toplumla artık bağdaşmaktan uzaktır.

Burjuva sınıfının varlığının ve egemenliğinin esas koşulu, sermayenin oluşumu ve çoğalmasındır. Sermayenin koşulu ise ücretli emektir. Ücretli emek yalnızca işçilerin kendi aralarındaki rekabete dayanır. Taşıyıcısı ister istemez ve engelsizce burjuvazi olan sanayinin ilerlemesi, işçilerin rekabet yoluyla yalıtılması yerine onları bir araya getirerek devrimci birleşimlerini sağlamakta. Demek ki büyük sanayinin gelişmesiyle burjuvazinin üretim yaptığı ve ürünü sahiplendiği kendi temeli ayağının altından çekip alır. Burjuvazi her şeyden önce kendi mezar kazıcılarını üretiyor. Onun yıkılması da proletaryanın zaferi de o ölçüde kaçınılmaz olacaktır.

II Proleterler ve Komünistler

Komünistlerin tam olarak proleterler karşısındaki tavrı nedir?

Komünistler diğer işçi partileri karşısında ayrı bir parti oluşturmazlar.

Komünistlerin, tüm proletaryanın çıkarlarından ayrılan çıkarları olamaz.

Proleter hareketi biçimlendirmek ve belli bir kalıba sokmak üzere kendilerine özgü hiçbir tutucu ilke getirmezler.

Komünistlerin diğer proletarya partilerinden tek ayrıldıkları nokta, bir yandan proleterlerin çeşitli ulusal mücadeleleri içinde, tüm proletaryanın ulusallıktan bağımsız ortak çıkarlarını öne getirerek geçerli kılmaları, öbür yandan da burjuvazi ile proletarya arasında yürüyen mücadelede her zaman hareketin bütününe çıkarlarını temsil edereleriyor olmalarıdır.

Demek ki komünistler pratikte, bütün ülkelerin işçi partilerinin en kararlı, hep ileriye götüren kesimleridir; kuramsal olarak komünistler, proletaryanın diğer kitleleri önünde, proleter hareketin koşullarını, gidişini ve genel sonuçlarını gören bir öncüllüğe sahiptir.

Komünistlerin aslı hedefler, tüm diğer proletarya partileriyle aynıdır: proletaryanın bir sınıf olarak oluşması, burjuva egemenliğinin yıkılması ve siyasal iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi. Komünistlerin vardıkları teorik sonuçlar asla şu ya da bu dünya reformcusunun icat ettiği ya da keşfettiği düşüncelere, ilkelere dayandırılmaz.

Bunlar yalnızca, var olan bir sınıf mücadelesinin, gözlerimizin önünde cereyan eden bir tarihsel hareketten doğan ilişkilerin genel ve somut ifadeleridir. Mevcut mülkiyet ilişkilerinin ortadan kaldırılması hiç de komünizmin ayırt edici bir özelliği değildir.

Geçmişte yer alan bütün mülkiyet ilişkileri sürekli bir tarihsel dönüşüme, sürekli bir tarihsel değiştirmelere uğramışlardır.

Örneğin Fransız Devrimi, burjuva mülkiyetinin lehine olacak şekilde feodal mülkiyeti ortadan kaldırmıştır.

Komünizmin ayıncı özelliği, genel ifadesiyle bütünüyle mülkiyetin kaldırılması değil, burjuva mülkiyetinin kaldırılmasıdır. Ama modern burjuva özel mülkiyeti, ürünlerin, sınıf karşıtlıklarına dayalı, birinin ötekini sömürmesine dayalı biçimde üretilmesinin ve sahiplenilmesinin nihai ve en tam ifadesidir.

Biz komünistler, bu anlamda teorimizi: özel mülkiyetin kaldırılması, olarak tek bir sözle özetleyebiliriz. Oysa bu güne kadar, kişisel olarak kazanılmış, kişinin kendi çalışmasıyla elde edilmiş mülkiyeti ortadan kaldırmak istemekle suçlandık; her çeşit bireysel özgürlüğü, bireysel edimi ve bireysel özerkliği meydana getiren şeymiş mülkiyet. Kişisel çalışmayla elde edilmiş, bireyin hakkıyla kazandığı çalışmayla edinilmiş mülkiyet!

Burjuva mülkiyetinden önce var olan, küçük burjuva, küçük köylü mülkiyetinden mi söz ediyorsunuz? Onu bizim kaldırmamıza gerek yok ki, sanayinin gelişmesi onu zaten ortadan kaldırdı. Son kırıntılarını da, gün geçtikçe daha da kaldırmakta.

Yoksa modern burjuva özel mülkiyetinden mi söz ediyorsunuz?

İyi ama, ücretli emek, emekçi yararına her hangi bir özel mülkiyet ortaya çıkar mı? Asla. Onun emeği sermayeyi oluşturuyor, yani ücretli emeği sömüren mülkiyeti sağlıyor, yalnızca yeniden sömürmek üzere yeni ücretli emek üretmesi halinde artabilen mülkiyeti. Bugünkü biçimiyle mülkiyet, sermaye ile ücretli emek arasındaki karşıtlıkta deviniyor. Bu karşıtlığın her iki yanını bir gözden geçirelim.

Kapitalist olmak, üretimde yalnızca kişisel değil, toplumsal bir konuma da sahip olmak anlamına gelir. Sermaye, ortaklaşa bir üründür ve ancak pek çok üyenin ortak edimiyle, evet son tahlilde ancak toplumun tüm üyelerinin birleşik eylemiyle harekete geçirilebilir.

Demek ki sermaye, kişisel değil toplumsal bir güçtür.

Bu durumda sermaye, toplumun üyelerinin tümüne ait olan bir ortak mülkiyete dönüştürülürse, kişisel mülkiyet toplumsal mülkiyete dönüştürülmüş olmaz. Yalnızca mülkiyetin toplumsal karakteri değiştirilmiş olur. Yani mülkiyetin sınıfsal karakteri ortadan kalkar.

Gelelim ücretli emeğe:

* Almanca baskılarda bu tümce şöyledir. Bütün mülkiyet işleri sürekli tarihsel ikamelere sürekli tarihsel değişmelere uğramışlardır. 38 Almanca baskılarda "Birinin bir başkası tarafından sömürülmesine deniyor.

Ücretli emeğin ortalama fiyatı, asgari ücrettir. Yani bir anlamda işçinin işçi olarak hayatta kalması için zorunlu olan geçim araçları toplamı. Öyleyse ücretli işçinin edimiyle sahip olduğu şey ancak onun çıplak hayatını yeniden üretmesine yeter. Emek ürünlerinin, ancak doğrudan hayatı yeniden üretmek üzere böylesi kişisel mülkiyetini, yani başkasının emeği üstünde egemenlik kurduracak net gelir bırakmayan kişisel mülkiyeti asla kaldırmak istiyor değiliz. Bizim istediğimiz yalnızca, işçinin sırf sermayeyi artırmak için yaşadığı, sırf egemen sınıfın çıkarının gerektirdiği kadar yaşadığı mülkiyetin bu rezil karakterini ortadan kaldırmak.

Burjuva toplumunda canlı emek, birikmiş emeği artırmanın bir aracıdır. Komünist toplumda ise birikmiş emeği, yalnızca işçilerin yaşam sürecini genişletmek, zenginleştirmek, geliştirmek için bir araçtır.

Yani burjuva toplumda geçmiş bugüne hükmediyor, komünist toplumdaysa bugün, geçmişe hükmediyor. Burjuva toplumda çalışan birey özerk değilken, kişisel değilken, sermaye özerk ve kişiseldir.

Bu durumun ortadan kaldırılmasına burjuvazi, kişiselliğin ve özgürlüğün ortadan kaldırılması diyor! Haklı da. Yalnız, burjuva

kişiselliğinin, burjuva özerkliğinin, burjuva özgürlüğünün kaldırılması söz konusu tabii.

Var olan burjuva üretim ilişkileri içinde özgürlük deyince, özgür ticaret, özgür alış satış anlaşılmakta.

Ne var ki, alım satım yok edilirse, o zaman serbest alım satım da yok olur. Serbest alım satım konusunda ki bu sözlerin bizim burjuvazinin diğer özgürlük çığırkanlıkları gibi özgür ticaret söylemleri de ancak kısıtlanmış alım satım karşısında, ortaçağın engellenen ve köleleştirilmiş yurttaşına karşı bir anlam ifade eder, yoksa alım ve satım, burjuva üretim ilişkilerini ortadan kaldırması karşısında, burjuvazinin üretim koşullarının komünistçe ortadan kaldırılması karşısında hiçbir anlam taşımaz.

Özel mülkiyeti ortadan kaldırmak istiyoruz diye dehşete kapılıyorsunuz. Oysa sizin mevcut toplumunuzda nüfusun onda dokuzunun özel mülkiyeti çoktan beri ortadan kaldırılmış durumda; özel mülkiyetiniz ancak onda dokuzun buna sahip olmaması sayesinde ayakta duruyor. Demek ki bizi suçlamanızın nedeni, toplumun ezici çoğunluğunun mülksüz olmasını zorunlu koşul koyan bir mülkiyeti ortadan kaldırmak istememiz.

Sözcüğün asıl anlamıyla bizi, sizin mülkiyetinizi ortadan kaldırmak istemekle suçluyorsunuz. Doğrusu, istediğimiz de bu.

Emek, sermayeye, paraya, toprak rantına, kısacası tekelleştirilebilir bir toplumsal güce dönüştürülemediği sürece, yani kişisel mülkiyet burjuva mülkiyetine geçirilemediği andan itibaren, bireyin ortadan kaldırıldığını ilan ediyorsunuz.

Öyleyse itiraf etmelisiniz. Birey deyince burjuvadan başka birini, burjuva mülk sahibinden başka birini düşünmediğinizi itiraf ediyorsunuz demek ki. İşte o birey kalmamalı doğrusu.

Komünizm, kimse'nin toplumsal ürünleri mülk edinme gücünü elinden almıyor, yalnızca o mülkiyet yoluyla başkasının emeğini boyunduruğa sokma gücünü alıyor.

Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla her türlü çalışmanın ortadan kalkacağı, her türden üretimin yok edileceği, genel bir tembelliğin topluma hâkim olacağı iddia edildi.

Buna göre burjuva toplumu çoktan atalet yüzünden çökmüş olmalıydı; çünkü o toplumda kimler çalışıyorsa, mülk edinemiyor, kimler mülk sahibiyse, çalışmıyor.

Maddi ürünlerin komünistçe üretilme ve mülk edinme biçimine yönelik tüm itinalar, manevi ürünlerin mülkiyet ve üretimine de genişletildi. Burjuva için nasıl sınıf mülkiyetinin son bulması üretimin kendisinin son bulması demekse, sınıf kültürünün yok olması da bütünüyle kültürün son bulması demek oluyor.

Yitirilmesinin onu yasa boğduğu kültür, halkın büyük çoğunluğu için bir makine gibi hareket etme eğiliminden ibarettir.

Ama burjuva mülkiyetinin ortadan kaldırılmasını kendi burjuvaca özgürlük, kültür, hukuk tasarımlarınızla ölçerek tartışmayın bizimle. Sizin fikirleriniz bile burjuva üretim ve mülkiyet ilişkilerinin birer ürünü, nasıl hukukunuz, kendi sınıfınızın yasa düzeyine yükseltilmiş iradesinden ibaretse; bir irade ki içeriği kendi sınıfınızın maddi yaşam koşullarıyla belirlenmiş.

Kendi üretim ve mülkiyet ilişkilerinizi, üretimin geçirdiği tarihsel ilişkilerden koparıp genel geçer doğa ve akıl yasaları haline dönüştürdüğünüz ilginç tasarım, göçüp gitmiş tüm egemen sınıfların da tasarımıydı. Antik dönem mülkiyeti için kavrayabildiğinizi, feodal mülkiyet için kavrayabildiğinizi, burjuva mülkiyeti için kavrayamaz oldunuz.

Ailenin ortadan kaldırılması! En radikal insanlar bile komünistlerin bu utanç verici amacı karşısında kükrüyorlar.

Söyle misiniz? Bu günün ailesi, yani burjuva ailesi, hangi temele dayanıyor? Sermayeye, özel kazanca. Bu aile tam gelişmiş biçimiyle yalnızca burjuvazi için var. Ama proleterin ailesizliğe

zorlanması ve bu durum bir tür kamusallaşmış fuhuşta onu bulmaktadır.

Bu bütünleyicileri olmadı mı burjuva ailesi de olmaz kuşkusuz ve sermaye yok olunca her ikisi de yok olacaktır.

Bizi, Ana babaların çocukların sömürülmesini ortadan kaldırmak istiyoruz diye mi suçluyorsunuz? Bu büyük suçumuzu kabul ediyoruz.

Ama ev içi eğitimin yerine toplumsal eğitimi getirerek en sıcak ilişkileri yok ettiğimizi söylüyorsunuz.

iyi ama ya sizin eğitiminiz? O da toplumsal değil mi? O da içerisinde eğitim yaptırdığınız sosyal koşullarda toplumun dolaysız ya da dolaylı müdahalesiyle, okullar aracılığıyla belirlenmiyor mu? Eğitim sisteminin topluma müdahale girişimlerini komünistler icat etmedi. Yaptıkları şey, yalnızca bu etkinin müdahalenin karakterini değiştirmektir. Eğitimi egemen sınıfların kurtarmaya çalışıyorlar.

Aile ve eğitim konusundaki, ana baba ile çocuklar arasındaki kutsal ilişkilerle ilgili burjuva söylemleri, büyük sanayi yüzünden proleterlerin tüm aile bağları parçalandıkça ve çocuklar adi ticaret metalına ve çalışma araçlarına dönüştükçe bir o kadar iğrençleşiyor.

Ama siz, tüm burjuvazi “komünistler kadınların ortak kullanımını getirmek istiyor” diye koro halinde haykırarak yüzümüze bağırıyorsunuz

Burjuva, kendi karsını salt bir üretim aracı olarak görüyor. Bu nedenle, üretim araçları ortaklaşa kullanılmalıdır, sözünü duyar duymaz, bu ortaklaşalı kaderinin aynı şekilde kadınları da kapsamasından başka bir şey düşünemiyor.

Hedeflenen gerçek nokta, kadınların bu salt üretim aracı olarak kullanılma durumunu ortadan kaldırmaktır söz konusu olan, burjuva bunu kavrayamıyor işte.

Kaldı ki bizim burjuvaların, komünistlerde güya var olduğunu iddia ettikleri resmi kadın ortaklaşmalığından böylesine dehşet duymaları son derece gülünç. Kadın ortaklaşmalığını komünistlerin getirmesine hiç gerek yok ki; hemen her zaman vardı o.

Bizim burjuvalar, resmi fuhuş bir yana, çalıştırdıkları proleterlerin karlarına, kızlarına sahip olmakla da yetinmeyip, asıl kendi karlarını karşılıklı ayartmaktan hoşlanırlar.

Burjuva evliliği gerçekte evli kadınların ortaklık sistemidir. Komünistler de olsa olsa kadınların riyakârlık içeren ortaklaşalığı yerine açıkça yasallaştırılmış olanına ve açık yüreklisini getirmek istedikleri iddiasıyla suçlanabilirler. Zaten, günümüz üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılmasıyla, bu sistemden kaynaklanan kadın ortaklaşalığının da, yani resmi veya gayri resmi fuhuşun da yok olacaktır. Buna hiç şüphe yok.

Komünistlere ayrıca vatani, milliyeti ortadan kaldırmak isterne suçu yüklendi.

İşçilerin vatani yoktur. Onların sahip olmadıkları bir şeyin, ellerinden alınması da zaten mümkün değil. Proletarya, her şeyden önce politik iktidarı ele geçirmek, kendini ulusun önder sınıfı düzeyine getirmek, kendini ulus yapmak durumunda olduğu için, kendisi de ulusaldır hâlâ, ama asla sözcüğün burjuva anlamda değil.

Halklar arasındaki ulusal farklılıklar ve karşıtlıklar, burjuvazinin gelişmesiyle, ticaret özgürlüğü ile dünya pazarının, sanayi üretimindeki tek biçimliliğin ve ona uyan yaşam koşullarının gelişmesiyle zaten giderek yok olmakta.

Proletaryanın egemenliği bunların tamamını daha çabuk bir şekilde yok edecektir. Birleşik eylem, en azından uygar ülkeler arasında olmak üzere, proletaryanın kurtuluşu için en önde gelen koşullardandır.

İnsanın bir başka insan tarafından sömürülmesine son verildiği ölçüde, bir ulusun, bir başka ulus tarafından ezilmesi, sömürülmesi ortadan kalkacaktır. Ulusun kendi içindeki sınıfların karşıtlığıyla birlikte ulusların birbirlerine karşı düşmanlığı son bulacaktır.

Komünizme, dinsel, felsefi ve genel olarak ideolojik bakış açılarından yöneltlen suçlamalar, ciddiye alarak incelemeye değmez.

İnsanların düşüncelerinin, görüşlerinin, ve kavramlarının, insan bilincinin maddi varlığının koşullara bağlı toplumsal ilişkilerinin, toplum yaşamundaki her değişmeye birlikte değiştiğini kavramak için derin bir sezgiye gerek yoktur.

Düşünce tarihi, manevi üretimin, maddi üretimle birlikte değiştiğinden başka neyi kanıtlar? Bir çağın egemen fikirleri yalnızca egemen sınıfın fikirleri olmuştur.

Toplumu devrimci kılan düşünceler konu olduğunda eski toplum içerisinde yeni toplumu oluşturacak üyelerden ve düşüncelerden bahsedilir. Böylece yalnızca, eski toplumun bağrında, yeninin öğelerinin oluştuğu söylenmiş olur. Yani eski toplumsal ilişkilerin çözülmesi, eski fikirlerin çözülmesini de birlikte getirir.

Antik dünya can çekişirken, antik dinler de Hristiyanlık karşısında boyun eğdi. Hristiyan dini de eski dinlere baskın çıktı. 18. yüzyılda aydınlanma düşünceleri Hristiyan düşüncesini alt ettiğinde, feodal toplum, o dönemde devrimci olan burjuvaziye karşı ölüm kalım savaşı veriyordu. Vicdan ve din özgürlüğü, bilgi alanlarında serbest rekabetin egemenlik ifadesinden başka bir şey değildi.

“Kuşkusuz ki”, denecektir, “dinsel, ahlaksal, felsefi, politik, hukuksal vb. düşünceler, tarihsel gelişim içinde elbet değişim geçirmiş olmakla birlikte, din, ahlak, felsefe, politika, hukuk, bu değişmeler içerisinde her zaman ayakta kalmıştır.

Ayrıca bir de bütün toplumsal durumlarda ortak olan, özgürlük, adalet vb. ebedi gerçekler söz konusudur. Ama komünizm, ebedi gerçekleri yok ediyor, dini, ahlakı, yeniden biçimlemek yerine düpedüz kaldırıyor, yani bugüne kadarki geçmiş tarihsel deneyimlere ters düşüyor.”

Bu suçlamanın kendisi neye indirgeniyor? Tüm geçmiş toplumların tarihi, değişik evrelerde değişik biçimler gösteren sınıf karşıtlıklarının gelişiminden ibarettir.

Ama hangi biçimi almış olursa olsun, bu olgu bütün geçmiş toplumlarda ortaktır. Toplumun bir bölümünün diğeri tarafından sömürülmesi, geçen yüzyılların tümünde ortak olan bir gerçekliktir. O halde tüm çeşitliliklere ve farklılıklara karşın o yüzyılların hepsindeki toplumsal bilincin, ancak sınıf karşıtlıkları toptan yok olunca tam olarak çözülebilecek belli ortak biçimler içinde devinmesine hiç şaşmamalı.

Komünist devrim, geleneksel özel mülkiyet ilişkilerinin en kökten koparılışıdır; onun gelişim sürecinde geçmişten gelen fikirlerle de en kökten bir kopuş olmasında şaşılacak bir şey yoktur.

Ama artık, burjuvazinin komünizme karşı yönelttiği suçlamaları bir yana bırakalım.

Yukanda gördük ki, işçi devriminde ilk atılacak adım, proletaryanın egemen sınıf konumuna yükselmesidir, demokrasinin mücadeleyle kazanılmasıdır.

Proletarya, kendi politik egemenliğini, tüm sermayenin adım adım burjuvazinin elinden koparılmasına, tüm üretim araçlarının devlet elinde, yani egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletarya elinde yoğunlaştırılmasına ve üretici güçleri büyüklüğünün ulaştığı hızla artırılmasına kullanacaktır.

Bu ise ilk aşamada kuşkusuz ancak mülkiyet hakkına ve burjuva üretim ilişkilerine despotça saldırmak biçiminde olur, yani ekonomik açıdan yetersiz ve geçici de görünse hareketin süreci

içinde kendini aşan ve bütün bir üretim tarzının dönüştürülmesinin aracı olan bu kaçınılmaz önlemler dışında gerçekleştirilemez.

Bu önlemler elbette farklı ülkelerde farklı olacaktır.

Bunlarla birlikte şu aşağıdakiler, en ileri düzeyde ülkeler için oldukça genel uygulanabilirliğe sahip olacaktır:

1. Toprak mülkiyetinin kamulaştırılarak kaldırılması ve toprak rantının kamu yararına kullanılması.
2. Yüksek bir artış oranlı vergi.
3. Her türden Miras haklarının kaldırılması.
4. Tüm karşı gelenlerin ve ülkeden kaçanların mülklerine el konulması.
5. Devlet sermayeli ve tek tekel olarak Ulusal Banka yoluyla kredilerin devlet elinde merkezleştirilmesi.
6. Haberleşme ve Ulaşım araçlarının devlet elinde merkezleştirilmesi.
7. Devlet tarafından sahip olunan fabrikaların ve üretim araçlarının artırılması, arazinin ortak bir plan uyarınca işlenir hale getirilip ıslahı.
8. Herkes için eşit çalışma zorunluluğu, özellikle tarım için sanayi ordularının kurulması.
9. Tarım ve sanayi işletmelerinin birleştirilmesi, şehir ile kırsal arasındaki farkın yavaş yavaş kaldırılmasında etkin olmak.
10. Bütün çocuklar için devlet okullarında ve parasız eğitim. Çocukların bugünkü biçimde fabrikalarda çalıştırılmasına son verilmesi. Eğitimin maddi üretimle bütünleştirilmesi, vb;
11. Gelişimin akışı içerisinde sınıfsal farklılıklar ortadan kaldırıldığında ve üretimin tümü örgütlü bireylerin ellerinde yoğunlaşınca, kamusal zor kullanımının politik niteliği ortadan kalkar. Politik zor kullanımı, asıl anlamıyla bir sınıfın ötekilere baskı uygulamak üzere örgütlediği zor kullanımıdır. Proletarya,

burjuvaziyle mücadelesi gereği sınıf olarak birleşip, devrim yoluyla egemen sınıf olduğunda ve egemen sınıf olarak zorla eski üretim ilişkilerini ortadan kaldırdığında, böylece o üretim ilişkileriyle birlikte sınıf karşıtlığının varlık koşullarını da, bütünüyle sınıfları da ve dolayısıyla sınıf olarak kendi egemenliğini de ortadan kaldırmış olur.

Sınıflarıyla ve sınıf çelişkileriyle birlikte eski burjuva toplumunun yerine, her bireyin özgür gelişiminin herkes için topluca özgür gelişim koşulu olduğu bir birlik gelir.

III Sosyalist ve Komünist Yazın

1. Gericî Sosyalizm

a) Feodal Sosyalizm

Tarihsel konumları nedeniyle modern burjuva toplumuna karşı kitapçıklar yazmak Fransız ve İngiliz aristokrasisinin, mesleği haline geldi. 1830'daki Fransız Temmuz Devriminde olsun, İngiliz reform hareketinde olsun, aristokrasi, nefret ettiği o türediye bir kez daha yenik düşmüştü. O günden sonra ciddi bir politik savaşımdan artık söz edilemezdi. Elinde yalnızca kalem kavgası kalmıştı. Ama yazın alanında da yenileme döneminin eski çığırkarlıklarını yapmak olanaksız hale gelmişti.

Sempati uyandırmak için aristokrasi, görünüşte kendi çıkarlarını gözden uzak tutmak ve burjuvaziye karşı iddianamesini yalnızca sömürülen işçi sınıfı çıkarma düzenlemek zorundaydı. Böylece, aristokrasi öcünü yeni efendisine taşlamalar düzebilmenin ve kulağına az ya da çok felaket konusunda uğursuz kehanetler fısıldayarak aldı.

Feodal sosyalizm ortaya işte böyle çıktı. Yarı şikâyetname, yarı taşlama, yarı geçmişin yankısı, yarı gelecek uyarısı, bu arada acı ve zekice yaralayıcı yargı yoluyla burjuvaziyi kalbinden vurarak

ama modern tarihin gidişini kavramadaki tam yetersizliğiyle de gülünç düşerek.

Halkı kendi ardına toplayabilmek için ellerinde proleter dilenci torbası sallıyorlardı bayrak gibi. Ama halk onları her izleyişinde, kıçlarındaki eski feodal armaları görüp hiç saygılı olmayan ağız dolusu gülüşlerle tüyüyordu.

Bu gösteriyi en güzel oynayanlar, Fransız Meşruiyetçilerin bir kesimiyle Genç İngiltereciler oldu.

Kendi sömürü tarzlarının burjuvaca sömürüden farklı biçimlenmiş olduğunu gösterirken, feodaller yalnızca tümünden farklı ve artık zamanı geçmiş koşullar altında sömürdüklerini unutuyorlar, o kadar. Kendi egemenliklerinde proletaryanın var olmadığını kanıtlarken feodaller, kendi toplum düzenlerinin zorunlu veledinin esasen modern burjuvazi olduğunu unutuyorlar.

Kaldı ki eleştirilerinin genel gerici niteliğini de gizlemiyorlar. Burjuvaziye yönelttikleri başlıca suçlama tam da, burjuva rejiminde eski toplum düzenini tümüyle yerle bir edecek bir sınıfın gelişmekte olduğundan ibret kalıyor.

Burjuvaziyi, proletaryayı ortaya çıkardığı için değil, devrimci bir proletarya yarattığı için suçluyorlar.

Dolayısıyla siyasal uygulamalarda işçi sınıfına karşı alınan şiddet önlemlerinin hepsine katılıyorlar ve günlük yaşamlarında, tüm şişirilmiş söylemlerinin aksine, altın elmaları toplamanın keyfini çıkarıp, sadakati, aşkı, şerefi, bezirgân pazarlığında, yünle, şekerpancanyla ve alkollü içkiyle takas ediyorlar.

Papaz hep feodal beyler nasıl el ele yürümüşse, kilise sosyalizm de feodal sosyalizmle öyle el eledir.

Hristiyan dervişliğine sosyalist bir renk vermekten daha kolay bir şey yok. Öyle ya, Hristiyanlık, özel mülkiyete, evliliğe, devlete de karşı çıkmamış mıydı? Onların yerine yardımseverlik ve dilenme, manastır bekâreti ve nefsinin öldürme, çadır hayatı

ve kilise, diye vaazlar vermemiş miydi? Hıristiyan sosyalizmi, aristokratın öfkesine, papazın serptiği vaftiz suyundan başka bir şey değildir.

b) Küçük Burjuva Sosyalizmi

Feodal aristokrasi, modern burjuva toplumunda yaşam koşulları zayıflayıp tükenen ve burjuvazi tarafından çökertilen tek sınıf değildir. Ortaçağın kentleşen imtiyazlı köylüleri ile küçük köylülük, modern burjuvazinin öncüleriydi. Sanayi ve ticareti daha az gelişmiş ülkelerde bu sınıf, yükselen burjuvazi yanında bitkisel yaşamını henüz sürdürmektedir.

Modern uygarlığın geliştiği ülkelerdeyse, proletarya ile burjuvazi arasında yalpalayan yeni bir küçük burjuvazi oluştu. Burjuva toplumunun bir bütünlüyicisi olarak kendini sürekli yineleyen ama rekabet sonucu bireyleri hep proletaryanın içine savrulmaktan bu küçük burjuvazi, üstelik büyük sanayi geliştikçe modern toplumun özerk bir kesimi olma konumunu tümünden yitireceği ve ticarete olsun, imalatla olsun, tarımda olsun, yerini posta basılara ve hizmetkârlara bırakacağı anın yaklaştığını görmektedir.

Köylü sınıfının toplam nüfus içinde yandan fazla olduğu Fransa gibi ülkelerde burjuvaziye karşı proletaryadan yana olan yazarların, burjuva rejime yönelttikleri eleştiride küçük burjuvazi ve köylülük ölçütünü kullanmaları ve işçilerden yana tavır alırken küçük burjuva bakış açısından hareket etmeleri doğaldı.

Böylece küçük burjuva sosyalizmi oluştu. Bu yazında başı çeken, yalnız Fransa için değil İngiltere için de, Sismondi'dir.

Sosyalizm, bu okulu modern üretim ilişkileri içindeki çelişkileri son derece derin bir kavrayışla en küçük ayrıntılarına kadar tahlil etti. Ekonomistlerin ikiyüzlü mazeretlerini açığa dökmüştür. Gerek makineleşmenin ve işbölümünün yıkıcı etkilerini, gerekse sermayenin ve toprak mülkiyetinin yoğunlaşmasını, aşın üretimi,

krizleri, küçük burjuvazi ile köylülüğün kaçınılmaz çöküşünü, proletaryanın sefaletini, üretimdeki anarşiyi, servetin bölüşümündeki aşikar oransızlıkları, ulusların kendi aralarındaki sanayiye yok etme savaşını, eski geleneklerin, eski aile ilişkilerinin, eski milliyetlerin çözülüşünü, inkar edilemez biçimde kanıtlamıştır.

Bununla birlikte, sosyalizmin bu biçimi olumlu içeriğine karşın bu, ya eski üretim ve değişim araçlarıyla birlikte eski üretim ilişkilerini ve eski toplumu geri getirmek, ya da modern üretim ve değişim araçlarını; kırıp parçaladığı, parçalamak zorunda olduğu eski mülkiyet ilişkileri içine zorla yeniden tıkmak istegindedir. Her iki durumda da hem gerici hem ütöpiktir.

İmalatta lonca düzeni ile kırdaki babaerki tarım işletmesi; küçük burjuva sosyalizminin son sözleri budur işte.

Gelişim süreci içinde bu yön, korkak bir yaygaraya saptı.

c) Alman Sosyalizmi" Hakiki" Sosyalizm

Fransa'da, egemen bir burjuvazinin baskısı altında oluşan ve bu egemenliğe karşı mücadelenin yazınsal ifadesi olan sosyalist ve komünist yazın, tam da burjuvazinin feodal mutlakçılığa karşı mücadeleye geçtiği sırada Almanya'ya sokuldu.

Alman filozofları, yani filozofları ve sivri zekaları bu yazını hursla özümşediler ama bu arada, Fransa'dan o yazıların girmesiyle Fransız yaşam koşullarının da aynı anda Almanya'ya girmiş olmadığını unutuverdiler. Almanya koşullarında bu Fransız yazını doğrudan pratik anlamını tümüyle yitirip salt yazınsal bir görünüm aldı. İnsan varlığının gerçekleştirilmesi üstüne boş bir spekülasyon olarak çıktı ortaya ister istemez. Böylece 18. yüzyıl Alman filozoflarına göre ilk Fransız Devriminin talepleri yalnızca genelde "pratik zekâ"nın talepleri olarak anlam kazanıyor ve devrimci Fransız burjuvazisinin irade beyanları da, salt iradenin,

olması gereken iradenin, hakiki insan iradesinin yasaları demek oluyordu.

Alman yazarlarının tek çabaları, yeni Fransız fikirlerini kendi eski felsefi vicdanlarına uydurmak, ya da daha ziyade kendi felsefi bakış açılarından Fransız fikirlerini sahiplenmekti.

Bu sahiplenme aynen bir yabancı dile nasıl sahip çıkılırsa o yolla oldu: Çeviri yoluyla.

Bilindiği gibi keşişler, eski çok tanrılı dönem klâsiklerinin elyazmaları üstüne kendi zevksiz Katolik aziz hikâyelerini yazmışlardı. Alman yazarları ise dünyevi Fransız yazınına tersini uyguladılar. Kendi felsefi saçmalıklarını Fransız aslının arkasına yazdılar, örneğin para ilişkilerine yönelik Fransız eleştirisinin arkasına "İnsan Özünden Feragat" diye yazdılar, burjuva devlete yönelik Fransız eleştirisinin arkasına da, "Soyut Genelin Egemenliğini Ortadan Kaldırma" diye yazdılar, vb.

Fransız gelişimlerinin altına böyle felsefi söylemler sokuşturmayı, "Eylemin Felsefesi", "Hakiki Sosyalizm", "Alman Sosyalizm Bilimi", "Sosyalizmin Felsefi Temeli" gibi deyimlerle vaftiz ettiler.

Fransız sosyalist komünist yazını böyle usturupluca iğdiş edildi. Ve bir sınıfın öbür sınıfa karşı mücadelesini dile getirmek Alman elinde bitirildiği için o Alman, "Fransız tek yanlılığını" aşmış olma bilincini taşıyordu; hakiki ihtiyaçlar yerine hakikat ihtiyacını, proletaryanın çıkarları yerine insan varlığının çıkarlarını, hiçbir sınıftan olmayan, gerçekte bile olmayan, yalnızca felsefe fantezisinin puslu semalarında bulunan genel insanın çıkarlarını savunuyordu bu bilinç.

Kimseden yardım almaksızın başardığı bu okul ödevlerini öylesine tantanayla ciddiye alıp öylesine çığırtkarlıkla göklere çıkaran bu Alman sosyalizmi, böylece giderek bilgi masumiyetini yitirdi.

Alman burjuvazisinin, özellikle de Prusya burjuvazisinin feodal ve mutlakçı krallığa karşı mücadelesi, tek kelimeyle liberal hareket, daha büyük ciddiyet kazandı.

Böylece "hakiki" sosyalizmin eline, çok istediği bir fırsat, politik hareketin karşısına sosyalist taleplerini koyma fırsatı verilmiş oluyordu, yani liberalizme karşı, temsili devlete karşı, burjuva rekabetine, burjuva basın özgürlüğüne, hukukuna, burjuvaca özgürlüğe ve eşitliğe karşı bilinen lanetleri savurma ve halk kitlesine de bu burjuva hareketinden hiçbir kazancının olmayacağı, tersine her şeyini yitireceği uyarısını yapma fırsatı. Alman sosyalizmi, ruhsuzca yankıladığı Fransız eleştirisinin, modern burjuva topluma ve ona uyan yaşam koşullarına, ona göre biçimlenen politik kurumlaşmaya dayandığını tam zamanında unuttu; Almanya'da daha ancak bu ön koşullar için mücadele söz konusuydu.

Alman sosyalizmi, burjuvazinin tehdit edici yükselişine karşı istenen bir korkuluk olarak, mutlakçı Alman hükümetlerine ve papazlarıyla, okul hocalarıyla, toprak ağalarıyla, bürokrasisiyle onların bağlaşıklarına hizmet etti.

Aynı hükümetlerin Alman işçi ayaklanmalarına karşı kullandıkları acı tüfek kurşunlarının ve kırbaç darbelerinin tatlı bir bütünleyicisi oldu.

"Hakiki" sosyalizm, Alman burjuvazisine karşı hükümetlerin elinde böylesine bir silah olurken, bir o kadar da genci bir çıkan, bağınaz Alman küçük burjuvazisinin çıkarını doğrudan temsil ediyordu. Almanya'da, 16. yüzyıldan kalan ve o zamandan beri çeşitli biçimlerde hep ortaya çıkan küçük burjuvazi, mevcut durumların esas toplumsal temelini oluşturdu.

Onun varlığının korunması, Almanya'da var olan durumların himaye edilmesi demektir. Küçük burjuvazi, burjuvazinin politik ve ekonomik egemenliğinde, bin yandan sermayenin merkezleşmesi sonucu, öbür yandan da devrimci bir proletaryanın ortaya

çıkışı sonucu kesin mahvolmaktan korkan. "Hakiki" sosyalizm onun için her iki kuşu birden vuracak taş olanak göründü/Salgın hastalık gibi yayıldı.

Alman sosyalistlerinin, kendi iskelete dönmüş "ebedi, hakikatlerine giydirdikleri bu, spekülâtif tezgahta dokunmuş, sivri zekâlı söylem çiçekleriyle süslenmiş, aşk baygını huzur çiyleriyle yıkanmış bereketli kisve, mallarının o kesimdeki sürümünü artırdı yalnızca.

Kendi açısından Alman sosyalizmi, bu bağnaz küçük burjuvazinin tumturaklı sözcüsü olma konumunu giderek iyice benimsedi.

Alman ulusunu, örnek ulus olarak, Alman küçük burjuvazisini de örnek insan olarak büyük lâflarla ilan etti. Onun her aşağılığına, tam tersini ifade elen, gizli, yüksek, sosyalist anlamlar yükledi. Nihayet komünizmin "kaba yıkıcılığına doğrudan karşı çıkarak ve tüm sınıf mücadelelerinin üstünde bir tarafsız yücelik taslayarak, çizgisinin son kertesine geldi. Almanya'da (1847) , sosyalist veya komünist diye ortalıkta dolaşan ne kadar yazın varsa, çok az istisnasıyla hep bu kirli, bu cansız yazın alanına girer.

2. Tutucu Sosyalizm Burjuva Sosyalizmi

Burjuva toplumunun kalıcılığını sağlamak için bir kesim burjuvazi sosyal sıkıntıları ortadan kaldırmaya yardımcı olmak ister.

Bu çerçevede: ekonomistler, filântroplar, insancıllar, çalışan sınıfların durumunu düzeltmeciler, yardımseverler, hayvan korumacıları, ılımlılık örgütçüleri, vardır. En çeşitlisinden köşe bucak reformcuları yani hatta bu burjuva sosyalizminin bütün bir sistem olarak işlenenleri olmuştur.

Buraya örnek olarak Proudhon'un "Philosophie de la Misere"ini ele alalım.

Sosyalist burjuvalar, modern toplumun koşullarını isterler , ama o koşulların kendisinden kaynaklanan mücadeleler ve tehlikeler olmaksızın. Mevcut toplumu, onu devrimci dönüşüme uğratacak ve çözecek unsurlar kesilip çıkarılmış olanak isterler. Burjuvazi olsun ama proletarya olmasın. Kendi egemen olduğu dünyayı elbette ki en iyi dünya olarak görür burjuvazi. Burjuva sosyalizmi bu iç ferahlatıcı tasarımını yanı ya da tam bir sistem oluşturmaya kadar vardırı. Kendisinin sistemlerini gerçekleştirmesini ve bu yeni Kudüs'e dâhil olmasını proletaryadan talep ederken, aslında ona yalnızca, bugünkü toplumun içinde kal ama bu topluma. İlişkin nefretlik düşüncelerinden anın, demiş oluyor.

Bu sosyalizmin daha az sistematik ve biraz daha pratik bir ikinci biçimiye, bu yaşam koşullarında şu ya da bu politik dönüşümün değil de yalnızca bir tek değişimin, yani yalnızca ekonomik koşullarda bir değişimin yararlı olabileceğini kanıtlayarak işçi sınıfının her devrimci hareketini sakatlamaya uğraşmıştır. Ama bu sosyalizmin, maddi varoluş koşullarını değiştirmek derken düşündüğü, asla ancak devrimci yolla olabilecek burjuva üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılması değildir, onun düşündüğü, bu üretim ilişkileri zemininde uygulanacak, yani sermaye ile ücretli çalışma arasındaki ilişkide hiçbir şeyi değiştirmeyeni olsa olsa burjuvazinin egemenliğinin bedellerini azaltıp devlet bütçesini basitleştirecek yönetsel düzeltmelerdir.

Burjuva sosyalizmi kendine uyan ifadeyi, salt konuşan figür durumuna gelmekte bulur ancak.

Serbest ticaret! Çalışan sınıfın çıkarma. Korumacı gümrük! Çalışan sınıfın çıkan için. Hücreli hapishaneler! Çalışan sınıfın çıkarma. Burjuva sosyalizminin ciddi niyetli olduğu son sözdür bu.

Burjuvazinin sosyalizmi, zaten burjuvaların çalışan sınıfın çıkarma burjuva olduklarını savunmaktan başka bir şey değildir.

3. Eleştirel Ütopik Sosyalizm Komünizm

Burada, tüm modern devrimlerde proletaryanın taleplerini dile getirmiş olan yazından söz etmiyoruz. (Babeuf ün yazılan vb.)

Genel bir başkaldırı çağında, feodal toplumun yıkılma döneminde, proletaryanın doğrudan kendi sınıf çıkarını kabul ettirmeye yönelik ilk çabaları, hem proletaryanın kendi gelişmemişliğinden dolayı, hem de kurtuluşu için ancak burjuva dönemin ürünü olabilecek maddi koşulların eksikliğinden dolayı, kaçınılmaz biçimde yenilgiye uğradı. Proletaryanın bu ilk hareketlerini izleyen devrimci yapıtlar, içerik olarak ister istemez gericidir. Genel bir derviş kanaatkârlığı ve kaba bir eşitçilik önerir.

Esas sosyalist ve komünist sistemler, St Simon'un, Fourier'nin, Överim vb. sistemleri, proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadeleden yukarıda belirttiğimiz gelişmemiş ilk dönemde ortaya çıktılar.

Bu sistemleri bulanlar gerçi sınıf karşıtlığını egemen toplumun kendisindeki çözücü unsurların etkinliği olarak görüyorlar. Ama proletarya cephesinde hiçbir tarihsel özerk girişkenlik, ona özgü hiçbir politik hareket görmüyorlar.

Sınıf karşıtlığının gelişimi, sanayinin gelişimiyle başa baş yürüdüğü için, onların önünde proletaryanın kurtuluşunun maddi koşulları da bulunmuyor ve öncelikle bu koşulları yaratmanın toplumsal yasaları, toplumsal bilimi peşinde gidiyorlar.

Toplumsal faaliyetin yerini onların bulucu kişisel faaliyetlerinin alması gerekiyor, kurtuluşun tarihsel koşullarının yerini fantezinin alması, proletaryanın sınıf olarak adım adım gelişen örgütlenmesinin yerini kendi bulup çıkardıkları toplumsal örgütlenmenin alması gerekiyor. Onlara göre geleceğin dünya tarihi, propagandaya ve kendi toplum tasarımlarının uygulamada hayata geçirilmesine indirgeniyor.

Tasarımlarında esasen en çok acı çeken sınıf olarak emekçi sınıfın çıkarlarını temsil ettiklerinin bilincindeler gerçi. Ama proletarya onların gözünde yalnızca en çok acı çeken sınıf olma özelliğiyle var.

Gerek sınıf mücadelesinin gelişmemiş biçimi, gerekse kendi yaşam konumları, sınıf karşıtlığının çok üstünde olduklarını sanmaya götürmüştür onları. Toplumun tüm üyelerinin, en iyi durumda olanların da, yaşam koşullarını iyileştirmek isterler. Bu yüzden hiç ayırım gözetmeksizin sürekli toplumun tümüne, hatta özellikle de egemen sınıfa çağrı yaparlar. Çünkü sistemleri bir anlaşılsa, o sistemin en iyi toplum için en iyi tasarım olduğu kesin kabul edilecektir onlara göre.

Böyle baktıkları için de en başta devrimci eylemler olmak üzere tüm politik eylemleri kınarlar, hedeflerine başçı yollar-dan ulaşmak isterler ve kuşkusuz başarısızlığa uğrayan küçük deneylerle, örnek göstermenin gücüne dayanarak, yeni toplumsal mukaddes kitaba yol açmaya çalışırlar.

1

Geleceğin toplumunun fantastik tasviri, proletaryanın henüz hiç gelişmemiş olduğu, dolayısıyla toplumu genel olarak dönüştürmek adına ilk anlamlı çıkışı için kendi tavrını da fantastik olarak kavradığı bir zamanda ortaya çıkmıştır.

Ama sosyalist ve komünist yazılar, eleştirel öğeler de taşımaktadır. Mevcut toplumun bütün temellerine saldırırlar. Bu nedenle işçilerin aydınlanması için son derece değerli malzeme bırakmışlardır. Geleceğin toplumuna ilişkin olumlu savları, örneğin kentle kırsal arasındaki karşıtlığın, ailenin, kişisel mülk edinmenin, ücretli çalışmanın kaldırılması, toplumsal uyumun öngörülmesi, devletin salt üretimin yönetimine dönüştürülmesi bütün bu savlar, henüz yeni yeni gelişmeye başlayan ve onların da ancak biçimlenmemiş

ilk belirsizlik evresinde tanıdıkları sınıf karşıtlığının ortadan kalkışını dile getirmektedir yalnızca. Dolayısıyla bu savlar henüz salt ütöpik bir anlam taşırlar.

Eleştirel ütöpik sosyalizm ve komünizmin önemi, tarihsel gelişimle ters orantılıdır. Modern sınıf mücadelesi ne oranda gelişmiş ve biçimlenmişse ona ilişkin bu fantastik bakış ve ona yönelik bu fantastik mücadele, kuramsal haklılığın, pratik değerini aynı oranda yitirir. Bu nedenle bu sistemlerin kurucuları yine de pek çok yönden devrimci oldukları halde, onların öğrencileri hep genci uçları oluştururlar. Proletaryanın tarihsel ilerlemesi karşısında inatla ustalarının eski görüşlerine sarılırlar. Bu yüzden sonuçta sınıf mücadelesini törpülemeye ve karşıtlıkları uzlaştırmaya uğraşırlar. Hala toplumsal ütopyalarını deney yoluyla gerçekleştirme, ayrıntılı phalanstere'ler oluşturma, homecolonyler kurma, küçük bir İkar-ya yeni Kudüs'ün on iki sayfalı forma baskısı meydana getirme düşleri kurarlar ve bütün bu İspanyol şatolalarının yapımı için de burjuva yüreklerdeki ve cüzdanlardaki insan severliğe başvurmak zorunda kalırlar. Giderek yukarıda anlattığımız gerici veya tutucu sosyalistler kategorisine düşerler, tek farkla ki, çok daha sistematik bilgiçlik vardır bunlarda ve kendi sosyal bilimlerinin yaratacağı mucizeye inanmışlardır.

Bu yüzden, işçilerin olsa olsa yeni mukaddes kitaba cahilce inançsızlıktan kaynaklanabilen her çeşit politik hareketine kahırla karşı çıkarlar. İngiltere'de Ovven'cılar Çartistlere karşı, Fransa'da Fourier'ciler Reformculara karşı böyle tepki gösteriyorlar.

IV Komünistlerin Muhalefet Partilerine Karşı Konumu

İlk Bölüm'e bakınca, komünistlerin halen kurulu bulunan işçi partilerine, yani İngiltere'de Çartistlere, Kuzey Amerika'da tarım reformcularına karşı tutumları kendiliğinden anlaşılır.

Komünistler, işçi sınıfının en yakın amaçları ve çıkarları için mücadele ederler ama bugünün hareketi içinde hareketin geleceğini de temsil ederler. Fransa'da komünistler, tutucu ve köktenci burjuvaziye karşı sosyalist demokratik partiyle ittifak kuruyorlar, ama devrimci kalınlardan gelen lafazanlıklara ve göz boyamalara karşı eleştirel tavırlarını da saklı tutuyorlar.

İsviçre'de radikalleri destekliyorlar, ama bu partinin, bir bölümü Fransa'daki anlamıyla demokratik sosyalist, bir bölümü ise radikal burjuva olan birbiriyle çelişik unsurlardan meydana geldiğini gözden kaçırmaksızın.

Polonya'da komünistler, ulusal kurtuluşu tarım reformu şartına bağlayan partiyi destekliyor, 1846 Krakov Ayaklanmasını hayata geçiren de bu partiydi.

Almanya'da burjuvazi devrimci çıkış yaptığında komünist partisi, mutlakçı monarşiye, feodal toprak mülkiyetine ve küçük burjuvalığa karşı burjuvaziyle birlikte mücadele etti.

Ama Alman işçilerinin, burjuvazinin egemenliğiyle birlikte gelmesi gereken toplumsal ve politik koşulları bir o kadar burjuvaziye karşı yöneltebilmeleri, yani Almanya'da genci sınıfların yıkılmasının hemen ardından burjuvazinin kendisine karşı mücadeleyi başlatabilmeleri için, komünist partisi, burjuvazi ile proletarya arasındaki düşmanca karşıtlığa ilişkin olabildiğince berrak bir bilinci işçilerde oluşturmayı da bir an olsun ihmal etmedi.

Almanya bir burjuva devriminin eşiğine geldiği için ve bu dönüşüm esasen Avrupa uygarlığının daha gelişkin koşullarına denk geldiği ve yüzyıl İngiltere'sinden, 18. yüzyıl Fransa'sından çok daha gelişmiş bir proletarya ile tamamlanacağı için, yani Alman burjuva devrimi bir proleter devrimin ancak doğrudan bir "ön oyunu" olabileceği için, komünistler, esas dikkatlerini Almanya'ya yöneltiyorlar.

Tek kelimeyle komünistler, mevcut toplumsal ve politik durumlara karşı her yerde ve her çeşit devrimci hareketi destekliyorlar.

Tüm bu hareketler içinde, hangi gelişkinlik aşamasında olursa olsun mülkiyet sorununu hareketin temel sorunu olarak öne çıkıyorlar.

Nihayet ancak komünistler her ülkenin demokratik partilerinin her yerde birleşip anlaşması için çalışıyorlar.

Komünistler, görüş ve niyetlerini gizlemeyi reddederler. Amaçlarına ancak bugüne kadarki tüm toplumsal düzenin zorla yıkılmasıyla ulaşabileceklerini açıkça bildirirler. Varsın egemen sınıflar bir komünist devrim ürküntüsüyle tir tir titresinler. Proleterlerin, zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yok. Bir dünya var kazanacakları.

Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!

Yazılış: Aralık 1847'den Ocak 1848'e kadar.

Açıklayıcı notlar

[1] Komünist Parti Manifestosu, Komünist Birliğin programı olarak, bu örgütün ikinci Kongresi (Londra, 29 Kasım8 Aralık 1847) kararınca Marx ve Engels tarafından yazıldı.

Kongre hazırlıkları sürerken Marx ve Engels, nihai program belgesinin bir Parti Manifestosu biçiminde olmasına karar verdiler. O dönemin gizli demekleri için olağan olan ve "Komünist İnanç Yemin Taslağı" ve Komünizmin İlkeleri'nde görülen ilmiyal biçimi, yeni devrimci dünya görüşünün eksiksiz ve özlü bir biçimde açıklanması için, proleter hareketin amaçlarının ve görevlerinin etraflı bir biçimde formüle edilmesi için uygun değildi.

Marx ve Engels, kongrenin hemen ardından, Londra'da, Manifesto üzerinde çalışmaya başladılar ve bu çalışmalarını Marx'ın

Brüksel'e döndüğü 13 Aralık'a kadar sürdürdüler. Dört gün sonra Engels'in de Brüksel'e gelmesiyle (Aralık) tekrar çalışmaya başladılar. Engels'in Aralık sonunda Paris'e gitmesinden 31 Ocaktaki dönüşüne kadar, Marx, Manifesto üzerinde tek başına çalıştı.

Komünist Birlik Merkezinin sıkıştırmalarıyla Marx, 1848 Ocak ayının hemen tamamını yoğun bir biçimde bu çalışmaya ayırdı. Ocak sonunda elyazması Alman işçileri Eğitim Derneğinin Komünist Birlik üyesi ve Alman mültecisi J. E. Burghard'ın sahibi olduğu basımevinde basılmak üzere Londra'ya gönderildi.

Marx'ın elyazısıyla yazılmış III. Bölüme ilişkin plan taslağı dışında Manifesto'nun elyazmaları kayıptır.

Manifesto'nun baskısı 1848 Şubatının sonunda bitti. 29 Şubatta Eğitim Derneği basım masraflarını karşılamayı kararlaştırdı.

Manifesto'nun ilk baskısı koyu yeşil bir broşüdü. Nisan-Mayıs 1848'de bir yeni baskısı yapıldı. Bu baskı 30 sayfa tutuyordu ve birinci baskıdaki düzeltme hataları burada giderilmiş ve noktalama da geliştirilmişti. Bu metin daha sonraki basımlar için Marx ve Engels tarafından esas alınmıştır. 1848'in Mart ile Haziran ayları arasında, Manifesto Alman mültecilerine ait demokratik bir gazete olan Deutsche Londoner Zeitung'da basıldı. Manifesto'yu öteki Avrupa dillerinde yayınlama girişimleri daha o yıl başladı. Danimarka Polonya ve İsveç dillerindeki baskıları 1848'de çıktı. O sırada yapılan Fransızca, İtalyanca ve İspanyolca çevirileri yayınlanmadı. Nisan 1848'de, o sıra Barmende bulunan Engels, Manifesto'yu İngilizceye çevirmektedir. Ama ancak yansıyı çevirebildi. Manifesto'nun Helen Macfarlane tarafından yapılan ilk İngilizce çevirisi ancak yıllar sonra, Haziran ve Kasım 1850 tarihleri arasında, çartist bir yayın organı olan The Red Republican'da yayınlandı. Bu yayın organının editörü Julian Harney, bu basıma yazdığı önsözde ilk kez olarak Manifesto'nun yazarlarından söz

etti. Bundan önce çıkan baskılarının hiç birinde ve daha sonraki birçok baskılarda yazarların isimleri yoktu.

Proleteryanın kurtuluş savaşınının 60'larda ve 70'lerde gösterdiği gelişme, Manifesto'nun yeniden basılmasını gerektirdi. 1872 yılında bir iki küçük düzeltme ve Marx ve Engels'in 1871 Paris Komünü deneyiminden çıkardıkları bazı sonuçları içeren bir önsözle birlikte yeni bir Almanca baskısı çıktı. Bu ve bundan sonraki Almanca baskı (1883 ve 1890) Komünist Manifesto başlığını taşıyordu. 1870'de Manifesto Amerika'da ilk kez Woodhull & Claflin's Weekly'de yayınlandı.

Mikhail Bakunin'in yaptığı ve bazı tahrifatları içeren ilk Rusça baskısı 1869'da Cenevre'de çıktı. Bu baskıdaki hatalar, Georgi Plehanov'un çevirmiş olduğu ve marksizmin Rusya'da yayılmasına büyük önem veren Marx ve Engels'in özel bir önsöz yazmış oldukları 1882 Rusça baskıda giderilmiştir. Marx'ın ölümünden sonra Manifesto birkaç kez daha basıldı. Engels bunların hepsini okumuş ve 1883 Almanca baskıya ve Samuel Moore'un çevirdiği ve kendisinin de ayrıca gözden geçirip notlar eklediği 1888 İngilizce baskıya önsözler yazmıştır. 1888 İngilizce baskı Manifesto'nun İngiltere'de, Birleşik Devletler'de ve SSCB'nde daha sonra yapılan birçok İngilizce baskısında temel alınmıştır. 1890'da Engels yeni bir Almanca baskı hazırladı, buna bir önsöz yazdı ve birkaç not ekledi. 1885'de Le Socialiste, Manifesto'nun Marx'ın kızı Laura Lafargue'in yaptığı ve Engels'in okuduğu Fransızca çevirisini yayınladı. Engels ayrıca 1892 Lehçe, ve 1893 İtalyanca baskılara da önsözler yazmıştır.

Manifesto'nun bu ciltte yer alan metni Karl Marx, Frederich Engels, Collected Works (Progress Publishers, Moscow 1976, Vol. 6, s. 476519), adlı yapıttan Türkçeye çevrilmiştir. Ayrıca, Karl Marx, Frederich Engels, Gesammelte Werke (Dietz Verlag Berlin, Bd. 4, s. 459493) adlı yapıttan da yararlanılmıştır. Almanca metnin İngilizce metinden farklı olduğu noktalar, sayfa altında dipnot

olarak gösterilmiştir. Progress Publishers'm saptadığı farklılıklar "Ed" ibaresiyle, Türkçe çevirisi yapılırken saptanmış farklılıklar ise, "ç." ibaresi ile belirtilmiştir Manifesto'nun bu ciltte yer alan önsözleri, üç ciltlik Karl Marx and Frederick Engels, Selected Works (Progress Publishers, Moscow 1969, Vol. 1, s. 98107) adlı yapıttan çevrilmiştir. Önsözler çevrilirken, bunların Bütün Yapıtlarının Almanca baskılarında yayınlanmış Almancalarından da yararlanılmıştır (K. Marx, F. Engels, Op. s. 573590).

[2] Komünist Birlik Marx ve Engels tarafından kurulan proletaryanın ilk uluslararası komünist örgütü; 1847'den 1850'ye kadar var olmuştur.

[3] Burada Fransa'da 1848 Şubat Devrimine değiniliyor.

[4] "Red Republican George Julian Hamey'in 1850'de Hazi-randan Kasıma kadar Londra'da çıkardığı haftalık bir çarlist dergi. 2124. sayılarında Manifesto'yu özetleyerek yayınlamıştır.

[5] Burada Fransız burjuvazisi tarafından korkunç bir vah-setle bastırılan Paris işçilerinin 2326 Haziran 1848'de giriştikleri kahramanca ayaklanmaya değiniliyor.

[6] Le Socialiste NewYork'ta Ekim 1871'den May is 1873'e kadar Fransızca olarak çıkan haftalık bir gazete. Enternasyonalin Kuzey Amerika Federasyonunun Fransız kesiminin organıydı; Huge Kongresinin ardından Enternasyonalden ayrılmıştır.

[7] Burada, Manifesto'nun 1869'da Cenevre'de yayınlanan Bakunin çevirisine değiniliyor.

[8] Burada," Aleksandr Herzen ve Nikolay Ogaryov'un yayınladığı Kolokol ("Çan") adlı devrimci demokratik gazeteyi basan "Hür Rus Basımevine değiniliyor. Herzen tarafından kurulan bu basımevi 1865'e kadar Londra'daydı; bundan sonra Cenevre'ye taşındı. 1869'da, basımevi, Komünist Manifesto'nun ilk Rusça baskısını yaptı.

[9] Yazarlar, burada, 1 Mart 1881 'de imparator Aleksandr İFnin Narodnaya Volya üyeleri tarafından öldürülmesinden sonra

Rusya'da **esen** havaya değiniyorlar. Aleksandr İf'nin ardılı Aleksandr III, Narodnaya Volya'nın Yürütme Kurulunun girişeceği yeni terörist eylemler korkusuyla Gaçina'ya sığınmış, orada oturuyordu.

[10] Kolonya'da Komünistlerin Yargılanması (4 Ekim 12 Kasım 1852) Komünist Birliğin 11 üyesinin Prusya hükümetinin açtığı davada yargılanmaları. Yurda ihanet ile suçlanan sanıklardan yedisi, uydurma belgelere ve gerçek olmayan delillere dayanılarak üç yıldan altı yıla kadar değişen cezalara çarptırılmışlardı. (Bkz: Engels, "Kolonya'da Komünistlerin Yargılanması")

[11] Marx ve Engels, bu teorik önermeyi, 1840'tan sonraki birçok yapıtlarında geliştirmişlerdir. Buradaki formülasyon, Uluslararası İşçi Birliğinin Tüzüğündeki formülasyondur.

[12] Bu önsözü Engels, 1 Mayıs 1890'da, İkinci Enternasyonalin Paris Kongresi (Haziran 1889) karan uyarınca bazı

Avrupa ve Amerika ülkelerinde düzenlenen kitle gösterilerinin, grevlerin ve toplantıların yapıldığı gün yazmıştır. İşçiler bu 1 Mayısta Kongre tarafından saptanmış olan 8 saatlik işgünü istemini ve öteki bazı istemleri öne sürmüşlerdi. Bugünden sonra, bütün ülkelerin işçileri 1 Mayısı her yıl proleteryanın uluslararası dayanışma günü olarak kutlaya gelmişlerdir.

[13] Kongre Polonyası 181415 Viyana Kongresinde Polonya'nın Polonya Krallığı adı altında Rusya'ya verilen kısmı.

[14] Marx'ın artı değer teorisini henüz geliştirmemiş olduğu 1840 ve 18501 erdeki yapıtlarında, Marx ve Engels, "emeğin değeri", "emeğin fiyatı", "emeğin satışı terimlerini kullanıyorlardı. Marx'ın Ücretli Emek ve Sermaye adlı kitapçığına 1891'de yazdığı önsözde Engels'in belirttiği gibi, bunlar, "sonraki yapıtlar açısından talihsiz, hatta yaptılar. Marx'ın, işçinin kapitaliste emeğini değil işgücünü sattığını kanıtlamasından sonra, Marx ve Engels, daha sonraki yapıtlarında "işgücünün değeri", "işgücünün fiyatı", "işgücünün satımı terimlerini kullanmışlardır.

[15] "Kazanın savaşımı birkaç yıl süren on saat hakkı, 1846 yılında Tahıl Yasalarının kaldırılması sırasında toprak aristokrasisi ile sanayi burjuvazisi arasında yaratılmış olan gergin bir ortam içerisinde, 1847 yılında yasalaştı. Tahıl Yasalarının kaldırılmasının öcünü almak için Tory'lerden bazıları on saat Tasarısını desteklemişlerdi.

[16] Burada, halktan gelen baskı sonucu 1831'de Avam Kamarasından geçen ve 1832'de Lordlar Kamarası tarafından onaylanan seçim yasası reformuna değiniliyor. Bu reform, toprak ve finans aristokrasisinin tekeli egemenliğine karşı yöneltilmişti ve yasalaşmasıyla sanayi burjuvazisinin temsilcilerine parlamentonun yolu açılmış oldu. Reform savaşımının temel güçleri olan proletarya ve küçük burjuvaziye seçim hakkı verilmedi ve böylece bunlar liberal burjuvazi tarafından aldatılmış oldular.

[17] Meşruiyetçiler Büyük topraklı soyluların çıkarlarını temsil eden ve 1830'da devrilmiş olan "meşru Bourbon hanedanı yandaşları, finans aristokrasisine ve büyük burjuvaziye dayanarak hüküm sürmekte olan Orleans hanedanına (1830-48) karşı savaşımalarında, meşruiyetçilerin bir kesimi toplumsal demagojiye sığınmış ve kendilerini burjuvazinin sömürüsüne karşı çıkan halkın savunucusuymuş gibi göstermeye kalkmışlardır.

[18] "Genç İngiltere" Aralarında Disraeli ve Ferrand'ın da bulunduğu tutucu yazar ve politikacılardan oluşan bir çevre. Bunlar iyiliksever Torylere yakındılar ve 1841'de Avam Kamarasında aynı bir grup oluşturdular. Burjuvazinin büyümekte olan ekonomik ve siyasal gücü karşısında toprak aristokrasisinin hoşnutsuzluğunu dile getirerek kapitalist sistemi eleştiriyorlar ve işçi sınıfını kendi etkileri altına almak ve burjuvaziye karşı savaşımalarında bu sınıftan yararlanmak için iyiliksever önlemleri destekliyorlardı. "Genç İngiltere" siyasal bir grup olarak 1845'te dağıldı. Yazınsal bir çevre olarak varlığı da 1848'de son buldu.

[19] "Immanuel Kant'ın, Fransız Devriminden hemen önce (88) yayınlanmış Kritik der praktischen Vernunft ("Pratik Aklın Eleştirisi") adlı yapıtına atıfta bulunuluyor.

[20] Burada, Fransız gazetesi La Reforme'u (1843'den 1850'ye kadar Paris'te yayınlanmıştır) destekleyen küçük burjuva cumhuriyetçi demokratlar ve küçük burjuva soysalistlere değiniliyor. Bunlar cumhuriyeti ve demokratik ve toplumsal reformları savunuyorlardı.

[21] "Tarım Reformcuları (Genç Amerika) Amerikalı zanaatçıların ve işçilerin kurduğu bir örgüt. 1845'te kurulan ve bir yığın örgütü olan Ulusal Reform Demeğinin çekirdeğini oluşturmuştur. 1840'ların ikinci yansında Dernek, toprak reformu için ajitasyona girişmiş, köle sahibi plantasyonculara karşı çıkmıştır. Ayrıca on saatlik işgününün yasalaşması, köleciliğin, sürekli ordunun kaldırılması gibi istemlerde de bulunmuştur. Birçok göçmen Alman zanaatçısı Ulusal Reform Demeğinin başını çektiği bu harekete katılmıştır. 1846 yılma gelindiğinde Alman işçileri arasındaki hareket durulmaya başladı. Bunun nedenlerinden biri de, "hakiki sosyalizmleri ile Alman göçmenleri demokratik hedefler uğruna yapılan savaşımdan saptıran Kilege grubunun faaliyetiydi.

[22] La Reforme gazetesi için 68. açıklayıcı nota bakınız.

[23] Burada, 18. yüzyılın sonunda Polonya'yı parçalamış olan ve Viyana Kongresinin aldığı karar uyarınca Krakov'u ortaklaşa denetimleri altında bulunduran Avusturya, Rusya ve Prusya'ya karşı Kralov Cumhuriyetinde başlayan ulusal kurtuluş ayaklanmasına değiniliyor. 22 Şubat 1846'da Krakov'da iktidarın isyancıların eline geçmesi, Polonya Cumhuriyeti Ulusal Hükümetinin kurulması ve bu hükümetin feodal yükümlülükleri kaldıran bir manifesto yayınlaması, Polonya topraklarının tümü üzerinde yer alacak ve başım devrimci demokratların (Dembovski ve ötekiler) çektiği genel bir ayaklanma planının bir parçasıydı. Polonya'nın

diğer kesimlerinden etkin destek saklayamadığından, Krakov ayaklanması, Mart ayında Avusturya ve çarlık Rusya kuvvetleri tarafından bastırıldı; Kasım 1846'da, Avusturya, Prusya ve Rusya, kendi aralarında, "hür Krakov kentini Avusturya imparatorluğuna katan bir antlaşma imzaladılar.

[24]Manifesto'nun işçi sınıfı üzerindeki etkisi sınırlıdır. Yazıldığı dönemde sınıf daha çok proudhonicu, blankist ve ütopyacı sosyalistlerin etkisine açıktır. Manifesto okunurken bu noktanın unutulmaması gerekiyor.

[25]Kapitalizmin temel çelişkisi, yaşayan emek gücüne değer standardı olarak ihtiyaç duyarken, aynı zamanda da aralıksız yeniliklerin emek gücünü giderek üretim sürecinden kovma eğilimidir. Tüm dünyada daha fazla kâr hırsıyla harap edilmiş hayatlar, bu sistemde ekonominin insanlar için değil de insanların "ekonomi" için var olduklarının ve sermaye birikimi için gerekli olmayan insanların toplumsal artık yığınına

[26] Meşruiyetçiler Büyük topraklı soyluların çıkarlarını temsil eden ve 1830'da devrilmiş olan "meşru Bourbon hanedanı yandaşları, finans aristokrasisine ve büyük burjuvaziye dayanarak hüküm sürmekte olan Orleans hanedanına (1830-48) karşı savaşımalarında, meşrutiyetçilerin bir kesimi toplumsal demagojiye sığınmış ve kendilerini burjuvazinin sömürüsüne karşı çıkan halkın savunucusuymuş gibi göstermeye kalkışmışlardır.

[26]Komünizmin zaferi vazgeçilmiş bir sonuç değildir. 20. yüzyılın sonunda, "ya sosyalizm ya da barbarlık", bilimsel düşüncenin en öz sonucu olmayı sürdürüyor. Kapitalizmin tartışmasız dünya hegemonyasıyla ilgili kendi kendisine yaptığı kutlamanın ısıltısı sayılmazsa, yaşlı köstebeğin tekrar ortaya çıkmasının koşulları yeniden bir araya geliyor. Marx ve Engels'in Manifesto'yu kaleme almalarından 150 yıl sonra belki de en iyi övgü budur.

ENGELS'İN HAYATI

F. Engels, 1820 de Barmen'de doğdu. Refah içinde yaşayan bir ailenin çocuğuydu. Babası dokuma fabrikatörüydü; dar görüşlü bir Protestan'dı. Ailesi, Engels'in tüccar olmasını istiyorlardı. Engels, 1837 de Brem'e gönderildi. Genç Engels 19 yaşından itibaren yazı yazmaya başlamış; 1941'de, Berlin'de, gönüllü topçu olarak hizmet etmiştir.

Genç-Hegelciler çevresi, Marx'a olduğu gibi ona da pek çekici geliyordu.

Marx, 1842'de doktorasını geçmiş ve Kheinische Zeitung'a yazı yazmaya başlamıştı. Engels de, Marx gibi, bu gazetenin çevresinde toplanan guruptandı.

1844'te, Paris'te yayınlanan Alman-Fransız yıllığında, Engels'in bir eseri yayınlandı: 'Politik Ekonominin Tenkidi.'

Fakat, yazar kısa bir süre sonra Almanya'dan ayrılıyor; İngiltere, Belçika ve Fransa'da kalıyor.

1945'te, Engels'in 'İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu' adlı kitabı yayınlandı. Bu eser, yazarın başlıca eserleri arasında yer almakta ve önem taşımaktadır: Zira maddeci tarih görüşü, bu eserden itibaren güdücü fikir olmaya başlamış bulunuyordu. Engels, o sıralarda, Robeft Owen'in çıkardığı New Moral World'a ve Northern Stern'e yazı yazıyor. Brüksel'de, Marx'la beraber, Alman İşçileri Komünist Kulübü'nü açıyor. Sonra da, İngiltere'ye dönerek, beraberce, Komünistler Birliği'ne giriyorlar. 1847 de bu Birlik, Manifest'i yazma işini her ikisine yüklemiştir ki, ortak imza taşıyan bu eser bütün sosyalist literatürün temel belgesi olmuştur.

1848 devrimci hareketinden sonra, Marx'ın çıkardığı, Yeni Ren Gazetesi yazı ailesine giriyor; ve yine Marx'la beraber Neue Rheinische Zeitung Dergisi yazı heyetinde çalışıyor. 'Köylü Savaşı' adlı eserin tarihi: 1849'dur. Bir yıl sonra da Palatina İhtilâline katıldığını görüyoruz.

Engels, 1869'a kadar bir fabrikanın yöneticiliğinde bulundu. Engels'in bu işten ayrılışı, Marx'ın maddi yaşamasını sağlayabilecek paraca avantajlar karşılığı olmuştur. Bu avantajlar sayesinde ki, Engels, aziz dostunun maddeten yaşayabilmesini sağlayabilmiş; onun, düzenli çalışmasını garanti etmiştir. Zira, başlıca endişesi buydu. Engels olmasaydı, Marx berbat durumlara düşecekti; çekmediği sıkıntı kalmayacaktı. Engels; bu asil ruhlu insan, aziz dostunun, çalışma çevresini düzeltmek ve ona eser yazma imkânı

sağlamak için, durmadan kafasını yoruyor ve kendi rızası ile ikinci plâna çekilme tevazuunu gösteriyordu.

Marksist doktrini savunurken, bundaki katkı payını unutmuş gibi davranır. Oysaki, Marksizmin klâsikleri sayılacak olan yazılarıyla, doktrini sağlam metinlerle açıklayıp aydınlığa kavuşturan odur.

Birinci Enternasyonaldeki rolü başlangıçta, oldukça önemsiz idiyse de, zamanla Marx'ın sağlığı bozuldukça bu rol önem kazanmıştır.

1870 ten itibaren Engels'in büyük işler yaptığına şahit oluyoruz: Bakunin'e karşı mücadeleye girişiyor ve Gotha Sosyal demokrat programını tenkit için Marx'la işbirliği yapıyor. Gothe programı Marksizm ile lasalcılık arasında uzlaşmayı hedef alıyor ve fiili olarak çok defa Marksizm prensiplerinden ayrılıyordu.

Berlin'de Profesör Dühring, ekonomik faktöre, öteki faktörleri karşı çıkararak 'Kapital' yazarna saldırdığı zaman, Engels, Vorwaerts'de bu sosyologun tarafını tutanlara Bernstein ve Mach'a harkulade bir karıtlama gücüyle cevap verdi. 1878 de Anti Dühring'i yayınladı ki, bu eser ilmî sosyalizmin bütün nazariyesini açıklayıp sunmaktadır. Ve ilmî sosyalizmin temel yapıtlarından biridir. Bu kitabın karakteristik sayfaları o kadar veciz bir duruluk ve güç arzeder ki, hayran olmamak kabil değildir. Bu eser, üniversite çevrelerinde büyük etki yapmıştır.

Marx, 14 Mart 1883'te öldü. Engels, Mezardaki hitabesinde, aziz dostuna karşı beslediği derin takdir duygularını dile getirmiş, dehasını belirtmiş, ölümüyle açılan boşluğu göstermişti. Engels, Marx'ın sağlığında ikinci keman görevini seve seve kabul etmişti. Marx'ın ölümünden sonra, bu görevi bırakmak zorunda kaldı ve bütün işler onun omuzlarına yüklenmiş oldu. Bu devrede, Engels muhtelif işçi partileri arasında köprü işini görüyor; İkinci Enternasyonalce sadece, davanın eski bir emektarı olarak değil,

kendisine başvuru ve daima reyine saygı duyulan, ileri sürdüğü fikirler saygı ile dinlenen, bir müşavir olarak kaldı.

1890 da, Manifesto'nun dördüncü baskısına yazdığı önsözde, sosyalizmin ilerlemelerini kutlamaktadır.

1893'te Zürih Kongresi onu coşkun tezahüratla bağrına bastı.

Engels, 1895 yılında Londra'da bir otel odasında tek başınayken çalışma masasında makalesini yarım bırakmış bir halde ölü bulundu. Ölüm sebebi boğaz kanseridir. Öldüğünde hiç çocuğu yoktu. Bu yüzden bazı mason, kapitalist ve burjuva kesimlerce kendisine eşcinsellik iftiralari atıldı.

Engels para'nın olmadığı bir dünya istiyordu. Engels'in tüm fikirleri Marx'ı çok büyük bir etki altında bıraktığı gibi bu fikride Marx'ta derin bir etki bıraktı. Engels bu fikrini ölmeden birkaç saat önce yaşadığı olayı yine ölmeden önce yazdığı son makalesinde şöyle bir örnekle açıklamıştır:

'Kaldığım otel'in resepsiyonunda bir kadın ve yanında da kısa şişman bir adam gördüm.

Uzaktan izlemeye başladım. Adam kadını bir köşeye çekti ve yüzüne iki yumruk attı. Ve yüksek sesle bağırdı; "Bana bak lanet fahişe! Şimdi odaya çık ve o adamı memnun et." Ben bunu duyunca kadının odaya çıkmasını engelledim. Polis çağırarak adamı tutuklattım. Kadına bir bilet parası verdim. Ona Manchester'daki fabrikama gidip çalışmasını ve fabrikaya gittiğinde benim adımlarını vermesini söyledim, bir de kartımı verdim. İnanmadıkları takdirde kartımı göstermesini ve kendisini işe mutlaka alacaklarını söyledim. Ama kadın hızlı adımlarla odaya çıktı. Ben biraz bekledim. Kadın odadan inince ona şunları söyledim: Para her kapıyı açar ama kilitleyemez'

Çağdaş sosyalizmin meydana gelişindeki rolü çok büyük oldu. Düşünüşte vardığı aydınlık ve anlayışını dile getirirken;

ulaştığı duruluk üzerinde ne söylense azdır. Bugünkü kuşaklar, onu hak ettiği yere oturtmalı ve işçi davasına yaptığı hizmetleri, gereği gibi takdire çalışmalıdır. Onun en büyük hayranı Marks'tı. Sadece dostu olduğu ve uzun süre çalışma arkadaşı olduğu için değil; Marx, bu vefalı arkadaşta ilim kafasının benzeri olmayan vasıflarını ve meziyetlerini görebilmişti.

Lenin, Londra'da ihtiyar Engels'i ziyarete gitmiş; fakat, üstadının hastalığı münasebetiyle, görüşmek nasip olmamıştı.

Engels 5 Ağustos 1895'te öldü. Lenin, 1895 sonbaharında, onun için bir yazı yazdı. 'Friedrich Engels' başlığını taşıyan buyazı 1896 da yayınlanan Robotnik'te imzasız olarak basılmıştır. Bu yazının başında, Mekrasofun ünlü poeminden alınan şu epigraf yer almaktadır: 'Bu sönen nasıl, bir zekâ meş'alesidir, Duran, çarpmayan nasıl bir yürek!'

1883'te ölen dostu Karl Marx'tan sonra, Engels, medenî dünyadaki çağdaş proletaryanın en önde gelen bilgini ve üstadı olmuştu.

Marx ve Engels, ilmî eserlerinde, ilk olarak ispat ettiler ki, Sosyalizm hülyaya dalmış kişilerin kurdukları hayâllerden ibaret bir şey değildir. Sosyalizm, çağdaş toplumda üretim güçlerinin gelişmesindeki gerekli sonuç ve son amaçtır. XIX. yüzyılın ortasına doğru, zamanın hemen bütün sosyalistleri proletarya deyince kanayan bir yara görüyorlardı: Durmadan kanayan ve endüstrinin gelişmesiyle büyüyen bir yara... Ve hem endüstrinin hem de onunla beraber proletaryanın gelişmesini durduracak çareleri aramaya koyuluyorlardı. Başka bir deyişle, 'tarihin çarkını' durdurma çabasında idiler.

Marx ve Engels'e gelince, bu görüşün tamamıyla aksine, şuna inanıyorlardı: Bu gelişme, Sosyalizm yaklaştıracak ve mümkün kılacaktır.

Marx ve Engels, böylece, hülyaların ve ütopyanın yerine ilmi, bilgiyi oturtmuş oluyorlardı.

Marx ve Engels, Hegel ve öteki Hegel'ciler

gibi idealist değillerdi. Ruhü madde ile izah etmiyorlardı. Maddeci idiler. Dünya ve insanlık hakkında materyalist bir görüşe sahip oldukları için, şunu tespit etmişlerdi: Tabiat olaylarının temelinde nasıl maddî olaylar yatıyorsa, aynı suretle, insan toplumunun gelişmesi maddi güçlerin, üretim güçlerinin gelişmesiyle tayin edilmiştir.

İnsanlığın ihtiyaçları için gerekli şeylerin üretiminde, insanlar arasında kurulan ilişkiler üretim güçlerinin gelişmesine bağlıdır. Toplum hayatındaki bütün olayların açıklanmasını bu ilişkilerde aramalıdır. İnsanların özleyişleri, düşünceleri ve koydukları kanunları izah etmek istiyorsak, gözlerimizi bu üretim ilişkilerine çevirelim. Üretim güçlerinin gelişmesi şahıs mülkiyetine dayanan sosyal ilişkileri yaratır. Fakat, bu üretim güçlerinin gelişmesi mülkiyeti bir azınlığın elinde toplamaktadır; çağdaş toplum düzeninin temeli plan mülkiyeti ortadan kaldırmakta, yok etmektedir. Engels, genç yaşında, İngiltere'de sosyalist olmuştu. Manchester'de, o zamanki İngiliz işçi hareketinin şefleri ile tanışmış ve yazılarını, İngiliz sosyalist basınında yayınlamıştı. Engels poliglotttu. Hemen bütün Avrupa dillerini Rusça dahil biliyordu. Hatta, bir aralık Farsça ve Arapça bile öğrenmek istemişti.

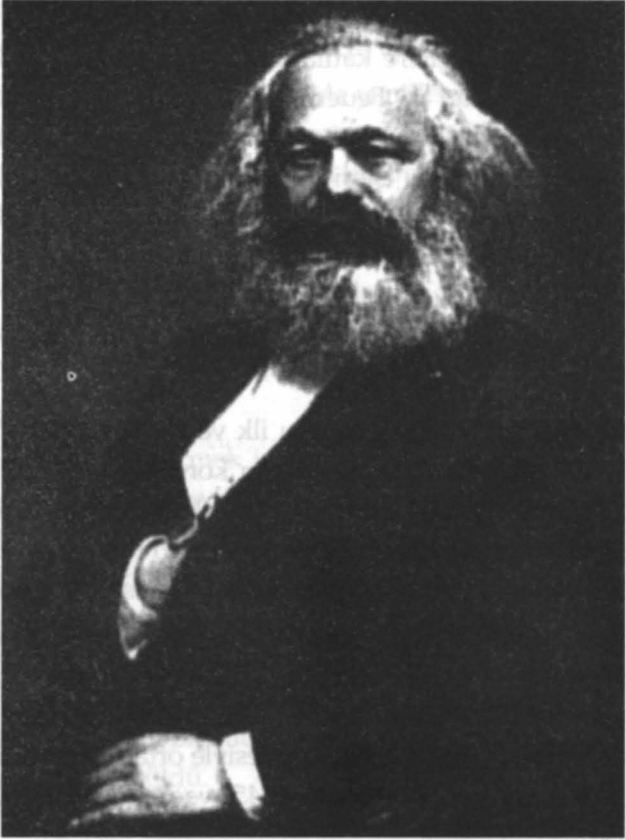
ENGELSİN ESERLERİ

Biyografisinde zikrettiğimiz eserlerinden başka, Engels'in diğer yapıtları şunlardır:

1) Mukaddes Aile .(Mara'la beraber yazdıkları bir eserdir ve yalnız ilk bölümleri Engels'in kaleminden çıkmıştır.)

2) Po ve Rayn.

- 3) Savua, Nis ve Rayn.
- 4) Askerî Meseleler.
- 5) Konut Meselesi.
- 6) Alman Raystag'ında Prusya Alkolü.
- 7) Bakuninciler İşbaşında.
- 8) Ailenin, Şahıs Mülkiyetinin ve Devletin Aslı.
- 9) Ludwig Feuerbach ve Klâsik Alman Felsefesinin Sonu.

Karl Marx'ın kısa hayat hikâyesi

Karl Marx, 5 Mayıs 1818'de Almanya'nın Rhine Eyaleti'nin Trier kasabasında doğdu. Orta öğretimini Trier'de tamamladı. Bonn ve Berlin üniversitelerinde hukuk öğrenimi görürken tarih ve felsefeyle ilgilendi, Hegelci E. Gans'ın derslerini izledi. 1841'de "Demokritos'un ve Epikuros'un Doğa Felsefelerinin Farklılıkları"

adlı doktora tezinde, dinin maddecilik açısından eleştirisini yaptı. Sol Hegelcilere katılarak Bauer kardeşlerle dostluk kurarken, bir yandan da Feuerbach'ın etkisinde kalıp 1842'de, muhalefetteki radikal burjuvalar tarafından kurulan Rheinische Zeitung gazetesinin yazı işleri yöneticiliğini yaptı. Saint-Simon, Fourier, Proudhon gibi yazarları okuyarak Fransız sosyalizmini tanımaya çalıştı. 1843'te çocukluk arkadaşı Jenny von Westphalen ile evlendi. Rheinische Zeitung gazetesi 1843'te

kapatıldıktan sonra Paris'e yerleşti. Fransız-Alman Yıllıkları'nı

yayımladı (1844). Derginin bu ilk ve tek sayısında, Yahudi Sorunu adlı yazısıyla siyasal savaşım konusundaki görüşlerini ilk kez açıkladı. Aynı yıl Engels'le dostluk kuran Marx okurken tuttuğu notlardan oluşan 1844 El Yazmaları'nda, ana temasını yabancılaşmanın oluşturduğu hümanist bir felsefe geliştirdi.

Engels'le ortak ilk metninde (Kutsal Aile, 1845) tarih felsefesini maddeci görüş açısından eleştirdi. 1845'te Vorwärts gazetesi yazı kurulu üyeleriyle birlikte sürülünce Brüksele yerleşti. Birkaç ay sonra Engels'in de Brüksel'e gitmesiyle ortak eserlerinin ikincisini (Feuerbach Üzerine Savlar, 1845) ve üçüncüsünü (Alman İdeolojisi,

1845-1846) yayımladı. Kuramsal çalışmalarının yanı sıra,

sosyalist işçilerle ve Alman göçmenlerle ilişkilerini sıklaştırdı. Brüksel Alman İşçileri Derneği'ni kurdu ve Engels'le birlikte bir komünist yazışma ağı oluşturdu. Komünistler Birliği'nin isteği üzerine Komünist Manifesto'yu yazdıkları bu yıllar, ikisi için de geçmişteki felsefi bilinçleriyle hesaplaşma ve tarihsel maddeciliği geliştirme yılları oldu: Bu yüzden, geçmişten kopuşları hem iyasal hem de kuramsal nitelikteydi. 1848 İhtilali patlak verince, Belçika'dan sınır dışı edilen Marx, Köln'e yerleşerek, Neue Rhei-

nische Zeitung gazetesini çıkarmaya başladı. Bu gazetede işçilere yönelik makaleler yayımladı (Ücretli Emek ve Sermaye, 1849).

Almanya'dan, hemen sonra da yeniden Fransa'dan sınır dışı edilince, 1849'da, ömrünün sonuna kadar kalacağı Londra'ya yerleşti. Yoksulluk içinde yaşadığı bu dönemde iktisat incelemelerine ağırlık verdi. Temel eseri olan Kapital'i hazırlamaya başladı. 1851-1861 yıllarında New York Daily Tribune gazetesinin Avrupa muhabirliğini yaptı. 1864'te Uluslararası İşçiler Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. 1. Enternasyonal'in açılış konuşmasını ve tüzüğünü yazdıktan sonra, Kapital'in birinci cildini Almanya'da yayımlattı

(1867). Kızını görmek için gittiği Paris'te Paris Komünü'ne tanık oldu. İngiltere'ye dönünce Fransa'da İç Savaş (1871) adlı serinde bu devrim denemesini değerlendirdi. Kapital'in yazımını sürdürürken, bir yandan da işçi partililerinin programlarının oluşturulmasına etkili biçimde katıldı. Dühring'e karşı kalem tartışmasında Engels'i destekledi. Anti-Dühring'in (1878) bir bölümünün yazımında Engels'le çalıştıktan sonra hastalanarak çalışmalarını büyük ölçüde yavaşlatmak zorunda kaldı. 14 Mart 1883'te Londra'da öldü.

Marksiizm

Sosyal bilimciler küçük ortamların ayrıntılarını incelerler;

Marx da bunları incelemiş, ama toplumun yapı bütünü içinde incelemiştir. Tarihi pek az bilen sosyal bilimciler kısa ömürlü eğilimleri ele alırlar; tarih malzemesini büyük bir ustalıkla kullanan Marx inceleme birimi olarak bütün çağları ele alır. Sosyal bilimcilerin tutumları genellikle onları toplumu az çok olduğu gibi kabul etmeye zorlar; Marx'ın değerleriyle, toplumu, kökü, gövdesi ve dallarıyla birlikte suçlamaya gider. Sosyal bilimciler toplum sorunlarını yalnızca 'örgütsüzlük' sorunları sayarlar. Oysa

Marx bu sorunları bugünkü toplum yapısında bulunan çelişmeler olarak görür. Sosyal bilimciler toplumların, bünyelerinde nitesel kopmalar olmadan evrimci bir yolla sürüp gittiğini söylerler; oysa Marx bu toplumun geleceğinde nitesel bir kopma görür: Devrim yoluyla yeni bir toplum biçimi yeni bir çağ gelecektir. Öte yandan, düşünsel sonuçları olan herhangi bir 'Marksist sosyal bilim' yoktur. Sadece 'sosyal bilim' vardır. Marx'ın ve öteki Marksistlerin çalışmaları olmasaydı bu bilim bugünkü durumunu bulamazdı; yalnız Marksistlerin çalışmaları ise bugünkü seviyesini bulmasına yetmezdi. Marksizmin düşüncelerini kavramayan bir kimse hiçbir zaman yeterince bir siyasal bilimci olamaz; Marksizmin son sözü söylediğine inanan da aynı durumdadır. Birleşik Devletlerde Marksizmin düşünce alanındaki etkileri' çoklukla gizlenmektedir; Marx'ın etkisinde kalarak dar düşünce kategorilerine saplanmış olanların çoğu da kendi yöntemlerinin ve görüşlerinin kaynağından çoklukla habersizdirler. 'Batılı' sosyal bilimcilerin çoğu kendi yöntemlerinin başlıca kaynağı olarak Marksizmi daha yakından ele almış olsalardı eserleri daha büyük önem kazanırdı. Öte yandan, Sovyetler Birliğindeki bilginler Marx'ın görüşlerinin ve teorilerinin başka ülkelerdeki gelişmelerinden genellikle habersizdirler. Sosyal bilimciler ve düşünce adamları kendi tarih ve bölge sınırları içinde yaşamakla ve klâsik sosyolojideki son gelişmelerden uzak kalmakla ya da uzak kalmaya orlanmakla düşünce bakımından kendilerini kısırlaştırmaktadırlar. Elbette günün birinde, her iki tarafın insan, tarih ve toplum inceleyicileri, Marx ve öteki Marksistlerden gelen çok verimli sorunları, daha objektif yollardan ele alacaklardır. Bu arada Sovyet dünyasının adamları bunu yapmasalar bile, herhangi bir ulusun politik tutumu, bizi içinde bulunduğumuz duruma getiren her şeyi anlamaktan alıkoymamalıdır.

Gerek Marksizm ve gerekse liberalizm kapanmakta olan bir çağın belirtilerini taşımaktadırlar; dünyanın bugün karşımıza çıkardığı başlıca olaylar ve sorunlar her ikisini de bozmuştur.

Bugün başlamakta olan çağa göre bir siyasî felsefe yaratmak bu kitabın amacı değildir. Bu kitabın en az, okuyucuların ve kendim için, böyle bir çabaya girişmekten başka bir işe yaramamasını istiyorum. Siyasî felsefeler birer düşünce ve ahlâk yaratmalarıdır; bunların içinde yüksek idealler, kolay sloganlar, şüpheli gerçekler, kaba propagandalar, moda teoriler vardır. Bunlara bağlı olanlar gerçeklerin içinden bir kaç tanesini seçer, ötekileri atarlar, ideallerin kabulünü zorlarlar, olayların zorunluluğunu ileri sürerler, şu teoriyi tartışır, ötekini bir yana bırakırlar. Bütün siyasî felsefelerde bir sürü unsurlar birbirine karışmış durumda olduklarına göre bunları bir sıraya dizmek bizim ilk görevimiz olmalıdır. Aşağıdaki dört nokta bu bakımdan yararlı olabilir:

Her şeyden önce, siyasî bir felsefenin kendisi sosyal bir gerçekliktir (realite); bazı kurumların ve uygulamaların doğru bulunması ve bazılarının saldırılması anlamında bir ideolojidir; bu ideolojiye göre istekler ortaya atılır, eleştiriler yapılır, öğütler verilir, açıklamalar yapılır ve zaman zaman da, politikalar tayin edilir. İkinci olarak, siyasî bir felsefe aynı zamanda bir ahlâktır, bir idealler sistemidir. İnsanlar, olaylar ve hareketler üzerinde bir yargıya varılırken bunun çeşitli genelleme ve bilgiçe düzeyleri kullanılır; bunlar esinlenmelerin ve politikaların amaçları ve kılavuzları olur. Üçüncü olarak, siyasî bir felsefe bir takım eylem, reform, ihtilâl, devrim, ya da tutma (muhafazakârlık) gerektirir. Gerek amaçları ve gerekse araçları kapsayan stratejileri ve programları vardır. Kısacası, ideallerin nasıl gerçekleştirileceğini ya da dava kazanıldığı zaman zaferin nasıl sürdürüleceğini belirten tarihsel kaldıraçları vardır.

Dördüncü olarak, siyasî bir felsefede insan, toplum ve tarih üzerine ortaya atılmış teoriler ya da hiç olmazsa toplumun yapısı ve çalışması üzerine ileri sürülmüş bir takım varsayımlar bulunur; önemli olarak hangi unsurların ele alınması ve bu unsurların tipik olarak nasıl birbirleriyle ilişki kurmuş oldukları gösterilir; başlıca

çatışma noktaları ve bu noktaların nasıl çözümleneceği belirtilir. Teorilerine uygun inceleme yöntemleri ileri sürülür. Bu teorilerden, bu yöntemlere dayanılarak, bir takım umutlar yaratılır.

Bir siyasî felsefe bize yerimizi nasıl bulabileceğimizi ve nereye gidebileceğimizi söyler; bize bu sorunların bazı cevaplarını verir; bizi gelecek günlere hazırlar. Bu bakımdan, bir siyasî felsefeyi incelemek için bu felsefeyi bir ideoloji, bir idealler (ülküler) açıklaması, bir araç ya da araçlar belirlenmesi ve bir sosyal teoriler dizisi olarak ele almamız gerekir. Bu bölümde yalnızca ideolojileri ve idealleri inceleyeceğim; belirtmeye çalışacağım noktalar şunlardır: Gerek liberalizm ve gerekse Marksizm bir ideoloji olarak bayağılaştırılmıştır; her ikisi de büyük iki devletin savunması ve karşıdaki bloğun ve o bloğun başardığı işlerin kötüce kullanılması için gerekli hazır klişeleri sağlayan birer akım olmuşlardır.

Bu idealler ancak geniş siyasî bir felsefenin bir parçası olan ideallerdir ve her ikisi de ayrı ayrı iki bloğun liderlerince ortaya atılmış, dünyanın en güçlü devletlerini yaratmışlardır. Liberalizmin ve Marksizmin klâsik eserlerinde modern çağın güçleri ve umutları, kararsızlıkları ve korkuları vardır. Bu akımların her çeşidi, bugün artık önümüze çıkan başlıca, hatta tek siyasî yoldur. Ama bunlar siyasî felsefenin de ötesine geçen bir takım yollardır. Bunlar, birinci sınıf siyasî gerçeklikler, dünya tarihinde şimdiye kadar görülmüş devletlerin en kuvvetlileri olan iki devlet tarafından açıklanmış inançlardır. Yalnız ABD ile SSCB (ve her ikisinin çevresinde bulunan milletler bloğu) değil, geri kalan bütün dünya bu inançlara göre değerlendirilmektedir; az gelişmiş ülkeler bu inançlara göre kendi gelişimlerine yön vermektedirler.

KÖYLÜ SAVAŞININ MUKADDEMESİ

Engels...

Köylü Savaşının, 1850 de, dergide çıktığını görmüştük. Wilhelm Liebknecht gibi siyasî dostlar eserin yeniden basılması temennisinde bulundular,, ve, Köylü Savaşı, 1870 de, broşür halinde basıldı. Engels, broşüre yazdığı mukaddemenin (Vorbemerkung) başında doküman meselesine dokunuyor; ve, köylü isyanları ile Thomas Muntzer'e taallük eden bütün materyallerin Zimmermann'dan alındığını kaydediyor. Sonra da, 1843⁴⁴ de iki cild olarak basılan, Allgemeine Geschichte des grossen Bauernkrieges müellifinin tenkidine geçiyor.

1.— Bir devrin siyasîdinî kavgalarında aynı devrin sınıf savaşları yansımaktadır:

'O, bu devrin siyasîdini kavgalarında ayrı devre ait sınıf savaşlarının inikası gösterememiştir...'

2.— Sosyal şartlar tâyin edici âmindir:

'Mücadelenin gerek patlak verişini gerekse akibetini zarurî olarak tâyin eden sosyal şartları gereği gibi idrak edememiştir...'

Bununla beraber, Engels, hatayı müverrihte değil, eserin yazıldığı devirde buluyor. Bilâkis diyor, o devre göre Alman idealist tarih eserleri arasında şanslı bir istisna teşkil eden bu kitap çok realist bir tarzda kaleme alınmıştır.

3.— Zimmerman'ın tenkidinde, Engelsin yukanda ki iki formülünden çıkan şunlardı: a) Siyaset ve din kavgalarında sınıf savaşlarının inikasını göstermek lâzımdır; b) Savaşta, tâyin edici unsur olarak, sosyal şartlar lâıyık ile kavranmak ve incelenmelidir. Şimdi ele alacağımız formül bunları tamamlayacak mahiyettedir. Engels, tarih hâdiselerinin izahında neyin yapılması gerektiğine zikri geçen iki formülle kısaca dikkati çektikten sonra; maddeci izah tarzına göre, kendisinin ne yaptığını iki fıkradan mürekkep uzun bir formülle tesbit ediyor: "Bu eserde yaptığım izahla savaşın ana hatlarında tarihî seyrini çizmeğe ve Köylü Savaşı'nın menşelerini, harbe katılan muhtelif partilerin durumlarını, bu durumları açıklamaya yarayan siyasî ve dinî teorileri ve nihayet bizzat savaşın neticesini, akıbetini sınıfların sosyal hayatlarını çevreleyen tarih şartlarının zarurî sonuçları olarak göstermeğe çalışıyorum; başka bir ifadeyle şunu isbata çalıştım: Almanya'nın siyasî rejimi, bu rejime karşı vukubulan ayaklanmalar, devrin politik ve dinî teorileri ziraat, endüstri, ulaştırma yolları, ticaret ve finansın bu ülkede vardığı inkişaf derecesinin illetleri olmayıp belki neticeleri idi. Bu görüş ki biricik maddeci tarih görüşüdür—benim tarafımdan değil, Mara tarafından ortaya konmuştur ve keza aynı Dergideki 1848 1849 Fransız İhtilâline dair etütlerinde ve Louis Bonaparte'in VIII. Brümeri'nde yer bulmaktadır.'

Engels'in sunduğu izah, harbin köklerini, savaşan çeşitli partilerin durumunu, politika ve din nazariyelerini ve harbin sonunu sınıfların tarihen verilmiş sosyal hayat şartlarından çıkanları bir izahdır. Buna binaen, Engels, araştırmasında, siyasî rejimi, ayaklanmaları, politik ve dinî teorileri, netice olarak, inceliyor. Burada, formüllerin çerçevesi, Alman tarihinin bir dilimini aydınlatan eserine, yirmi yıl sonra, Engels'in yazdığı mukaddemedir. Bir Alman tarih profesörünün aynı konuya dair görüşünü tenkid ettikten sonra, ben hâdiseyi maddeci tarih görüşü ile izah ettim diyor; ve bu vesile ile, görüşü toplu olarak formülleştiriyor. İlet

ve netice üzerinde duran bu mürekkep formülde, maddeci tarih görüşü, iki ayrı ifade altında ve bir tek uzun cümlede teksif edilmiş bulunmaktadır; ve işareti ile bölünen ikinci fıkra, birinciye nazaran, daha da özlüdür. Birinci fıkranın ihtiva ettiği formüle göre: Harbin patlak verişini, savaşa katılan partilerin durumlarını ve bu durumları dile getiren siyaset ve din nazariyelerini tarihin sınıflara verdiği Sosyal yaşama şartları doğurur. İkinci fıkranın ihtiva ettiği formüle göre de: Ziraat, sanayi, ulaştırma yolları, ticaret ve finansman derecesi illet: siyasî rejim, ihtilâller, politik ve dinî teoriler ise neticedir. İki formül mukayese edilirse: Birinci formülde illet, sınıfların sosyal hayatlarını saran tarih şartlarıdır; netice de: a) savaşın kökleri, b) partilerin durumu, c) siyasî ve dinî nazariyeler, d) savaşın akıbeti. İkinci formülde illet tafsilen kaydedilmiştir: a) ziraat, b) sanayi, c) ulaştırma yolları, d) ticaret ve maliyenin ulaştığı gelişme konağı; netice ise: a) siyasî rejim, b) ayaklanmalar, c) siyasî ve dinî nazariyeler. İkinci formülde birincideki neticelerden 'siyasî ve dinî teoriler' devir kelimesinin ilâvesi ile 'devrin siyasî ve dinî teorileri' şeklinde bir varyantla tekrarlanmıştır. Dikkat edilirse, ikinci formülde, illet ve neticenin tesbiti bakımından daha büyük bir sarahat ve kat'iyet göze çarpmaktadır. İlet değil neticedir, deniliyor. Demek ki, ikinci formül, birincide olduğu gibi, yalnız 'neticedir' şeklinde bir tasdikle iktifa etmiyor; ayrıca, 'illet değildir' biçiminde bir inkâra da yer veriyor ki, formüle hususiyet kazandıran da budur. Yani, 'illet değildir' şeklinde bir inkâr, ve 'neticedir' şeklinde bir tasdik.

4. — Sosyal durumun yükselişi, kapitalin artmasına uygun düşer:

1866 yılı Almanya'nın sosyal münasebetlerinde hemen hiç bir şey değiştirmemiştir. İki üç burjuva reformu vezinlerin ve ölçülerin birleştirilmesi, memleket dahilinde serbest dolaşma, ticaret hürriyeti, illi., hepsi de bürokrasi çapının sınırlarını aşmamak üzere — diğer batı Avrupa memleketlerindeki burjuvazinin

çoktan sahip olduklarına muadil bile değildir, ve büyük ezaya, bürokratik müsaedat sistemine dokunmaz. **Esasen**, memleket içinde dolaşma serbestisine, endijenaya, pasaportların kalkmasına, yönelik kanunlar nasyonol polisin pratikte tatbik ettiği usul neticesinde tamamı ile hayal olmuştur.

1866 da ortaya atılan büyük meseleden çok daha mühim bir şey varsa, o da endüstri ve ticaretin, şimendiferlerin ve telgrafların, Atlantiği geçen buharlı gemi seferlerinin 1848 den beri Almanya'daki ilerlemesidir. Bu ilerleme, aynı zaman zarfında İngiltere ve hattâ Fransa'da yapılandan çok geride kalmakla beraber, Almanya için iştirilmemiş bir şeydir ve bütün bir asrın yapmadığını yirmi yılda vermiştir. Almanya, ancak şimdi, ciddi surette ve dönmek üzere, cihan ticareti ne girmiştir. Sanayicilerin sermayeleri hızla artmış, burjuvazinin sosyal durumu, buna uygun nisbetler dahilinde, yükselmiştir. Sanayideki serpilmenin en kat'î alâmeti, spekülâsyon, zafer arabasına kontları ve dükleri koşarak, tam mânası ile tezahür etmiştir. Alman sermayesi hâli hazırda Rusya'da ve Romanya'da Allah kolaylık versin! şimendiferler inşa ediyor; oysa ki daha on beş yıl önce, Alman şimendiferleri İngiliz sermayecilerinden dileniyordu.'

5.— Şu halde nasıl oluyor da burjuvazi aynı zamanda politika da hâkimiyeti ele alamıyor ve hükümete karşı bu kadar korkak davranıyor?

Engels, bu soruya verdiği cevapta, Alman burjuvazisinin dikkate değer korkaklığını sebepleriyle açıklıyor:

'Alman burjuvazisi, çok geç sahneye gelmiştir. O serpilirken, batı Avrupa'sının diğer memleketlerindeki burjuvazi siyaseten dekadans halinde bulunuyordu. İngiltere'de, burjuvazi hususî mümessilini, Bright'i, hükümete, ancak, bütün burjuva hâkimiyetine son verecek olan oy hakkının genişletilmesi ile sokabilmişti. Fransa'da, burjuvazi bu sıfatla, heyeti umumiyesile

sınıf olarak, cumhuriyet devrinde ancak iki yıl, 1849 ve 1850 de hüküm sürmüş ve, ancak, siyasî hâkimiyetini Louis Bonaparte'a ve ordusuna bırakarak sosyal hayatını uzatabilmiştir. Avrupa'nın en ileri üç memleketinin karşılıklı tesirleri namütenahi arttığına göre, bugün, Almanya'da burjuvazinin İngiltere ve Fransa'da artık son denimini yaşayan siyasî hâkimiyeti rahatça elde bulundurmasına imkân yoktur. Mazide hüküm süren bütün sınıflarla mukayese edildiği taktirde, burjuvazinin hususî bir karakteri de bilhassa şudur: Tekâmülünde bir enfleksiyon noktası vardır ki, o noktadan itibaren, başta sermayeleri olmak üzere, kuvvetlerinin her yeni artışı onu siyasî hâkimiyete gittikçe daha kabiliyetsiz yapmaktan başka bir şeye yaramaz 'Büyük burjuvaların ardında proleterler vardır.' Burjuvazi, endüstrisini, ticaretini, ulaştırma vasıtalarını geliştirdiği nisbette proletaryayı da meydana getirir. Ve muayyen bir noktaya ulaştınca, bu ulaşma, her yerde zarurî olarak aynı zamanda ve aynı tekâmül konağında olamaz peşi sıra gelen bu proletaryanın kendisinden daha fazla boylandığını görmeğe başlar. Bu andan itibaren, siyasî hâkimiyeti tek başına elde tutmak kudretini kaybeder; etrafında müttefikler arar, ve ahval ve şeraitin icaplarına göre onlara bu hâkimiyeti kısmen bırakır veya tamamen terk eder.

Almanya'da enfleksiyon noktası burjuvazi için 1848 den itibaren gelip çatmıştır. Filhakika, o zaman Alman burjuvazisini korkutan, Alman proletaryasından ziyade Fransız proletaryası olmuştur. 1848 Paris Haziran savaşı basma geleceği ona gösteriyordu; Alman proletaryası, Almanya'da da toprağa tohumun atıldığını, tam ona ispata yetecek kadar ayaklanmıştı; ve o günden itibaren, burjuvazinin siyasî aksiyonu körelmişti. O, müttefikler aradı, her kaçsa olursa olsun kendisini onlara sattı ve bugün de bir adım ilerlemiş değildir.

Bu müttefiklerin hepsi de reaksiyoner karakterdedir. Bunların arasında ordusu ve bürokrasisi ile krallık vardır, büyük feodal

kişizadeler vardır, küçük toprak ağaları hattâ papazlar vardır, işte burjuvazi, nihayet alışverişe sürecektir hiç bir şeyi kalmayınca kadar, aziz postunu kurtarmak için, bütün bunlarla pakt yapmış ve elele vermiştir. Ve proletarya geliştikçe, kendisini bir sınıf hissettikçe, sınıf olarak hareket ettikçe burjuvalar da o nisbette korkaklaşıyorlardı.

Engels'in bu diyalektik izahı bir sınıfın hususî karakterini çizen güzel bir tablodur. Bu tablonun şahaserlerini Marx'da da görmüştük. Şahaserlerini Manita da gördüğümüz bu tabloda, burjuvaziye iktisaden serpildikçe yarattığı sınıfın vaktinden önce çöken tehdidi altında dizlerinin bağı çözülmüş bir halde görüyorsunuz. Ekonomide geliştikçe bağrında taşıdığı tezat yüzünden siyasette takati kesiliyor. Gene bu tabloda, enternasyonal karşılıklı tesirler, ağır basan bir faktör olarak müşahade edilmektedir.

6. Marx ve Engels, daha önceki bölümlerde gördüğümüz gibi, münasebet düştükçe, küçük burjuvazinin karakterini belirtmişlerdi. Olayın başlangıcından beri bu noktaya iki defa dokunuluyor:

'1825 in orta burjuvaları nasıl hareket ettilerse büyük burjuvalarımız 1870 de hâlâ öyle hareket ediyorlar. Küçük burjuvalara, zanaat ustalarına, dükkâncılara gelince, onlar hep aynı kalmışlardır. Onlar, büyük burjuvazinin arasına usulca sokulmağı umarlar, proletaryanın yanına yuvarlanmaktan korkarlar. Korku ile ümit arasında bocalayan bu sınıf, savaşta, kıymetli postlarını kurtaracak; savaştan sonra da, galip tarafa katılacaktır.. Bu onların tabiatı zekasıdır.'

'Küçük burjuvalar dan daha önce bahsetmiştik. Yalnız zaferin kazanılması hâli müstesna, onlara hiçbir emniyet uygun değildir. Zafer kazanıldığı takdirde ise, birahanelerdeki yaygaraları gökleri tutar.'

Bununla beraber, Engels, proletaryaya samimi olarak bağlanan küçük burjuva unsurlarının varlığını kaydetmeği unutmuyor. 'Her

şeye rağmen diyor aralarında kendiliklerinden işçilere katılan çok iyi elemanlar da vardır.'

7.— 'Proletaryanın sosyal ve pratik aksiyonu 1848 den itibaren endüstri hamlesine muvazi olarak ilerlemiştir.'

8.— Proletaryanın kurtuluş şartı sermayeyi müşterek mülkiyete çevirmektir:

'Endüstri işçileri, ancak, burjuvaların kapitalini yani gerek ilk maddeleri ve makinalarla iş âletlerini, ve gerekse üretim için zarurî yaşama ve vasıtalarını sosyete mülkiyetine, yani kendilerine ait, kendileri tarafından kollektif olarak kullanılacak mülkiyete çevirmek sureti ile ki, kurtuluşa kavuşabilirler.'

9 Bu olayın sonunda, ziraat proletaryasının hayat şartları ile sınıf menfaatlerine şöylece yer verilmektedir:

'Fakat bu, aynı zamanda şehirlerdeki sanayi işçilerine en yakın olan, onlarla aynı hayat şartlarını paylaşan, hattâ onlardan daha fazla sefaletle gömülen sınıftır: Toprak gündelikçileri kendi menfaatlerini anlayacak kadar ışıklandıkları gün, Almanya'da, reaksiyon, feodal, bürokratik veya burjuva bir hükümet imkânı yok başa geçemez.'

SEÇMELER: Karl Marx

Mal (emtia) iki türlü değeri olan bir nesnedir. Birincisi, kullanım değeri, ikincisi de değiş tokuş (mübadele) ya da asıl anlamındaki değerdir.

Sözgelişi, elimde yirmi kilogram kahve var diyelim: Bunu ya kendi ihtiyacıma harcar tüketirim, ya yirmi metre bez, ya bir elbise ya da iki yüz elli gram gümüşle değiş tokuş ederim. Tabii, kahve yerine bu üç meta'dan birine ihtiyaç duyuyorsam.

Alalın kullanım değerini meydana getiren o malın gerçek nitelikleridir. Mal, niteliklerinden ötürü, ihtiyaçlarımızdan herhangi birini karşılamaya yarar da bir başka ihtiyacımızı gideremez. Yirmi kilogram kahvenin kullanım değeri, kahvedeki niteliklerinden dolayıdır. Bu niteliklerinden yoksunluğu, bilinen ve her gün içilen kahveyi de ortadan kaldırırdı. Ama kahvenin nitelikleri bizi ne ondurur, ne de giydirir; sözgelişi, ayrıca diktireceğimiz bir gömleğin kumaşı da olamaz elbet. Bu yüzden de ancak kahve içme ihtiyacını duyduğumuzda yirmi kilogram kahvenin kullanım değerinden yararlanabiliriz. Bunun dışında, tam tersi bir oluşla bir gömleğe ya da bir elbiseye ihtiyacımız varsa, o zaman da yirmi kilogram kahvenin kullanım değeri bize bir fayda sağlamayacaktır. Gerçek şudur: Mal'da, kullanım değerinin yanı sıra bir de değiş tokuş değeri olmasaydı yirmi kilogram kahve hiç bir işimize yaramayacaktır. Elinde bir elbise olan ama bu elbiseye de ihtiyacı

olmayan üstelik kahveye ihtiyacı olan biriyle karşılaştığımızı sayalım: Hemen oracıkta bir değiş tokuşa girişilir, bizdeki yirmi kilogram kahveyi ona verir, elbiseyi de alınız ondan.

Burada şöyle bir soru karşımıza çıkacaktır: Peki, nasıl oluyor da çeşitli nitelikleri bakımından yani kullanım değerleri ile birbirinden ayrılan meta'lar, belli oranlar içinde, aralarında değiş tokuş edebiliyorlar? Nedeni açık: Çünkü malda, kullanım değerinin yanı sıra değiş tokuş değeri, yani değişme değeri de vardır; değiş tokuş değerinin ya da asıl anlamındaki değer temeli de üretim (istihsal) için gerekli insan işi, insan emeğidir.

Malı yaratan işçidir. Malın var olmasında gerekli, doğurucu öz insan emeğidir. Şöyle diyebilirsiniz artık: Bütün metalar, nitelikleri bakımından birbirinden ayrılrsa da özlerinde birdirler. Çünkü ayrı babanın çocukları olmalarıyla damarlarında dolaşan kan da birdir. Yirmi kilogram kahvenin bir elbise ya da yirmi metre bezle değişebilmesinin nedeni; bir elbise ya da yirmi metre bez üretmek için ne oranda insan emeği gerekiyorsa, yirmi kilogram kahvenin üretiminde de aynı oranda insan emeğinin gerekli oluşundadır. Çünkü değer öz, insan emeğidir ve bu insan emeğinin oranı değer oranını belirler.

Değer öz bütün meta'larda aynı, yine bütün malda birdir. Bu durumda yapılacak şey nedir? sorusunun karşılığı şu oluyor artık: Bütün meta'ların değer anlamları da olmak koşuluyla kendi aralarında eşit olmaları, yani hepsinin birbiriyle değiş edilebilir duruma gelmeleri için bu oranı eşitleştirmek! Değer oranı, emeğin oranına bağlıdır. On iki saatlik işle üretilen değer, altı saatlik işle üretilen değer iki katıdır.

Peki, bir işçi, beceriksizlik ya da tembellikten ağır ağır iş çıkanyorsa daha fazla değer üretmiş mi olacak? Yanlış tabii. Değer özünü ortaya koyan iş ve emek, şunun ya da bunun işi ve emeği değildir de ondan. Ortalama bir iştir bu, bu iş sürekli

olarak eşittir; adına da 'sosyal toplumsal iş' denir. Toplumsal iş, belli bir üretim merkezinde, orta bir ustalık ve yine orta bir hızda çalışan bir işçinin ortalama çıkardığı iştir.

Malda aynı zamanda bir «kullanış değeri» ve bir 'değiş tokuş değeri' olma gibi çifte nicelik bulunduğu bilinirse, malın ancak yapılan işle meydana gelebileceği anlaşılır.

Sözgelişi, hava, doğal ve kendiliğinden bitivermiş çayırlar, işlenmemiş toprak v.b. insana faydalıdır ama yine insan için bir değer sayılmaz. Nedeni de açıktır; insan emeğinin ürünü değildirler de ondan; ayrıca bu nedenle de birer mal değildirler. Öyle yapımlar (imal) ortaya çıkarılır ki, bunların hiç biri başkalarına yararlı olmaz. Bu durumda, mal üretmiş olmayız biz de.

Böylece şu sonuca varılıyor: metalar kendi aralarında değiş edilir, yani bir meta' bir başka meta'nın eş değeri olarak ortaya çıkar. Değiş tokuşlar da büyük kolaylıklar sağlamak için, herhangi belli bir emtia kullanılmasında anlaşma yoluna gidilmiştir. Bu belli mal, öbür bütün meta'ların saflarından çıkar, genel eş değer olarak yani para olarak onların karşısına geçer. Böylece para, alışkanlık ya da yasanın buyruğu ile genel eş değer görevini tekele alan mal olur. Gümüş böyle olmuş, para rolünü oynamıştır, önceleri yirmi kilogram kahve, bir elbise, yirmi metre bez ve iki yüz elli gram gümüş aralarında aynısızca değiş edilen dört maldı. Bugün yirmi kilogram kahve, yirmi metre bez ve bir elbise her biri iki yüz elli gram gümüş, yani şu kadar lira eden maldır.

Fakat değiş tokuş gerek bir meta'a karşı başka bir meta* sürmekle doğrudan doğruya ve gerekse para aracılığıyla yapılsın, değiş tokuş yasası sürekli olarak aynı kalır, değişmez. Eğer değiş tokuş değerleri eşit değilse, birini üretmek için gerekli emek öbürünü üretmek için gerekli emeğe eşit değilse, bir mal hiç bir zaman başka bir mal ile değiş edilemez. Unutulmaması ve sürekli olarak göz önünde bulundurulması zorunlu yasa budur.

Para ortaya çıktıktan sonra malın mal ile doğrudan doğruya ya da araçsız değiş edilmeleri hemencecik durur. Bundan sonra, değiş tokuşlar, paranın aracılığı ile yapılmak zorunda kalır. Bundan ötürü bir mal başka bir mal haline geçmek istediğinde, önce mal paraya çevrilir, sonra da para iken yeniden mal olur. Sonuçta, değiş tokuşların formülü sürekli bir mal zinciri olmayacak; alması (alternatif), yani ardı ardına dönüp gelen mal ve para zinciri olacaktır.

Mal Para Mal Para Mal Para.

Bu formülde, malın birbiri ardına gelen değişmelerinde dolaştığı çember gösterildiği gibi, aynı biçimde paranın dolaştığı çember de beraberinde gösterilmektedir.

Belli bir mal, ya da para gerçekte ikisi de aynı anlama gelir birikimine sahip bulunduğumuzda belli BİR zenginliğin sahibi sayılırsınız. Şayet bu zenginliğe bir 'vücut, yani gelişmeye uygun bir organizma kazandıra 'bildiğimiz an, kapitali elde etmiş oluruz. Canlı, gelişmeye uygun bir organizma olmak demek, hiç kuşkusuz doğmak ve ölmek demektir elbet; gerçekte de, kapitalin temeli ve özü paranın üremesini sağlama olanağına dayanır.

Şimdi problemimizin çözümüne geldik sayabiliriz; kendimizi: Çözüm," kapitalin doğurtma aracını bulmakır. Ama bu da bir başka problemin çözümüne sıkı sıkıya bağlıdır: Paraya para doğurtma aracını bulmak, daha doğru bir deyimle parayı giderek çoğaltma aracını bulmak!

Meta'ların ve paranın dolaşım çemberini gösteren formülde, para haddine giderek artış gösteren bir işaret ekliyoruz; sözgelisi, bir sayı. Sağlanacak formül, kapitalin gerçek formülüdür:

Kapitalin formülü dikkatle gözden geçirildiğinde, kapitalin doğması sorununun, son incelemede şu sonuca vardığı görülecek-

tir. Maloluşundan (maliyetinden); daha çok gelir getiren bir mal bulmak! Bulunacak malın önemi, daha elimizde iken değerinin artıyor olmasındadır. Böylelikle, o malı satın alırken harcanan paradan daha çoğunu onu satarken sağlama çabası öne çıkar. **Dar** ha yalın konuşmak gerekirse; o malı satarken alacağımız para, satın alırken harcadığımız paradan daha çok olmalıdır. Yani, lâstik gibi çekilince uzayan bir mal olmalı, elimizdeyken birazcık çekildi mi, değerinin hacmi büyüyebilmeli. Olur mu demeyiniz, bu denli şaşırtıcı mal gerçekten de vardır; adına da iş gücü (iş kuvveti) denir.

Daha kolay anlaşılır olmak için bir örnek vermekte fayda var: Paralı bir kişiyi ele alalım sözgelisi, ama elinde birikmiş varlığı olan birini. Bu kişi birikmiş parasından bir kapital doğurtmak istemektedir. Bunun için de pazardan herhangi bir şeyi satın alacak. Daha doğrusu satılık iş gücü anyor kendine. İşçiye rastlıyor. Beriki de pazara gelmiştir. Niçin? Bir şey satmak için tabi. Ama onun satacağı tek şeyi (meta>ı) iş gücüdür. Ama emekçi (proleter) bu gücü toptan ve bütünüyle satmamakta. Ancak bir bölümünü bir günlüğünü, bir haftalığını, bir aylığını gibi belirli bir süre için satacaktır..

Neden mi böyle? Eğer iş gücünü ömür boyunca ve bütünüyle satacak olursa, satıcı olmaktan çıkar, kendi satılık bir mal olur da ondan. O zaman da patrona gündelikle çalışan işçi olmaktan çıkar, patronun kölesi olurdu.

İş gücünün fiyatı şöyle hesaplanır: İşçiye iş gücünü bir çizgide aksatmadan normal halde tutmak için bir yıl içinde gerekli yiyeceklerin, giyeceklerin, bannacağı konutun ve yine gerekli olan her şeyin fiyatı bir yere toplanır. İşçinin, toplumdaki düzeyine göre, çocuk edinmesi, onları beslemesi, yetiştirip ondurmasında gerekliliğini duyduğu şeylerin fiyatı da buna eklenir. Toplam, yılın günlerine yani üçyüz altmış beş güne bölünür, elde kalan sayı, iş gücünü sürdürmeğe her gün gerekli olan sayıdır. Günlük

fiyat budur, çıkan işçinin günlük iş ücretidir. İşçinin çocuk edinmesi, onları besleyip büyütmesinde gerekli şeylerin bu hesaba katılmasının nedeni şudur: Bunlar, işçinin iş gücünün uzaması, yani iş gücünün sürdürülmesi demektir. Buna karşılık, emekçi iş gücünün bir bölümü yerine bütününe satsaydı, kendisi de teşhir mal yani patronun kölesi olur, yetiştirdiği çocukları da aynı yolun yolcuları sayılırdı. Oysa emekçi iş gücünün bir bölümünü vermekle bir bölümü kendisinde bir bölümü de çocuklarında bulunan geri kalanını olduğu gibi korumak hakkına sahiptir.

Bu hesap sonucunda iş gücünün fiyatını doğru olarak bulmuş oluyoruz. Değiş tokuş yasasına göre, bir meta ancak başka bir meta ile değiş edilebilir; yani, bir malın başka bir mal ile değiş edilebilmesi için, birini üretimde gerekli olan emeğin öbürünü üretmede gerekli emek de, işçiye gerekli şeyleri üretmede yine gerekli emeğe eşittir. Bundan ötürü de, işçi için zorunlu olan şeylerin değeri ondaki iş gücünün değerine eşittir. Eğer işçinin, kendisine ve çocuklarına gerekli bütün şeyleri edinmede, günde üç liraya ihtiyacı varsa, gerçekte, üç lira, onun bir günlük iş gücünün fiyatı olur.

Daha açık seçik anlaşılabilmesi için, elle tutulur bir başka örneklemeğe geçmekte fayda var: Sözcüleri, yine bir işçinin günlük iş ücreti, söylediğimiz yoldan hesaplanarak üç liraya çıkmış diyelim. Yine sözcüleri, altı saatlik işle üç liraya eşit olan on beş gram gümüş üretmiş olabilsin.

Birinci örneğimizdeki para sahibi kişi, pazarlığını bitirmiştir artık: Günde üç liraya işçinin iş gününü ödemeyi yükümlenerek pazarlığını bir sonuca vardırmaştır. Yalnız patronun kişiliği üzerinde de biraz durmak zorundayız: örneğimiz, son derece namuslu, dinine bağlı ve işçinin emeği üzerinde de herhangi bir gılgışlığa başvurmaz kadar doğruluktan yana bir burjuvadır. Anlaşmaya vardığı işçinin gündeliğini ya da haftalığını zamanında ödeyecek bir patron yani işçinin gündeliğini, günün ya da haftanın sonunda

ödemesi, herhalde bir karşı çıkış nedeni olamaz. Olamaz çünkü, değişik Örneklerine göre; belirli bir süre sonunda ödenen bir evin ya da bir çiftliğin kirası gibi değeri kullanılmakla gerçekleşen başka mallar üzerinde de aynı yol tutulmaktadır.

İşin; iş gücü, işin ilk maddesi ve iş aracı olmak üzere üç elemanı vardır. Örnek patron pazarda iş gücünü satın aldıktan sonra, orada işin ilk maddesini, diyelim, pamuğu da satın aldı. İş aracı, yani çalışma yeri de (atölye) bütün gereçleri ile hazırdır. Bu yüzden de kendisine, hemen işe başlamak üzere, yola koyulmaktan başka yapacak ne kalır? Tabu hiç bir şey.

Burada bir «değişime ilginizi çekmeli: Para sahibi, kapitalist niteliği ile önde yürür, iş gücünün sahibi de işçisi olarak ardı sıra gelir. Bir başka ilginç durum da şudur: Kapitalist, yani para sahibi bu niceliğinden ötürü burnu havadadır, işçisine tepeden bakmaktadır, işçiye gelince; utangaç, donuk ve durgundur o da. Postunu pazara çıkarmış biri gibi. Beklediği de derisinin tabaklanmağıdır.

Kapitalist önde, işçi ard arda çalışma yerine çıkagelirler. Patron, çalışma yerinde buna iş yeri de diyebiliriz pekâlâ işçisini hemen işbaşı yaptırır, işi, uğraşı neydi kapitalistimizin? İplikçi. Bu gereçle işçisinin önüne işlesin diye on kilogram pamuk bırakır.

İş nedir? Onu da tanımlamamız gerekiyor şimdi: İş, kendisini meydana getiren elemanların tüketiminde özetlenir; yani, iş gücünün tüketimi, ilk maddenin tüketimi ve iş araçlarının tüketimi.

İş araçlarının tüketimi şöyle hesaplanır: Bütün iş araçlarının iş yerinin, araç ve gereçlerin, kaloriferlerin, kömürün, v.b. Değer tutarından, kullanıla kullanıla işe yaramaz duruma varan iş araçlarından geriye kalabilen ve biraz daha kullanılır durumdaki bütün gereçlerin değer tutarı çıkarılır, geriye ne kalırsa, iş araçlarının

sürebileceği gün sayısına bölünür. Böylece söz konusu edilen bu iş araçlarının günlük tüketim sayısı elde edilmiş olur.

İşçimiz, on iki saatlik bütün bir iş günü çalışır. Bu iş gününün sonunda, on kilogramlık pamuktan on kilogramlık iplik yaparak patronuna teslim eder, sonra da iş yerinden evine döner.

Bu arada yol boyu, patronun bu on kilogram iplikten ne kazanabileceğini de kafasından bulup çıkarmaya savaşı.

'Pamuğun kilogramı pazardan üç liraya alınmıştı, gözlerimle gördüm bunu. Bütün iş araçlarının aşınma payı da günde dört lira bir şey tutar. Öyleyse:

On kilogram pamuk için.....	30 lira
İş araçlarının aşınma payı.....	4 lira
İş günü için bana ödenen, yani gündeliğim	3 lira
Toplam	37 lira

Demek, on kilogram pamuk ipliği 37 ura tutmakta. Tabîî, patron pamuktan bir şey kazanmış değil. Nedeni de, ne eksik ne fazla tam fiyatını ödedi pamuğun. Benim için de öyle. Gündeliğim ne ise onu aynen aldım, iş gücümün tam fiyatım gündeliği üç liradan ödedi. Bu durumda, patron, ancak pamuk ipliğini değerinden fazlaya satarsa kâr edebilir. Bu, zorunlu ve gerekli. Ters bir oluştta, tam 37 lira kazanmak için 37 lira harcamış olur. Harcadığı zaman da, emek de hava civa. Patronlar, iş güçlerim satın aldıkları işçiye ve ilk maddeyi satın aldıkları tacire karşı kendilerini namuslu davranıyor göstermek amacındadırlar.

Her şey iyi hoş ya, bir malı değerinden daha pahalıya satmak, tartıda hile yapmak anlamına gelir, üstelik bu da kanunla yasaklanmıştır. Bu durumda işçiler kalkıp patronlarının hilesini açıklayacak olsalar, bunca iş yerinin kapanması gerekir. Bu da toplumdaki insanların ihtiyaçlarını karşılayacak meta>ların üretimi

için devletin büyük kurumlar kurma yoluna gitmesi anlamına gelir.'

Dürüstlük örneği diye tanıdığımız patrona gelince, o da günün sonunda iş gününün bütün hesaplarını kapamış, on kilogram pamuk ipliğinin fiyatını şöyle bulmuştur.

Kilogramı 3 liradan 10 kilogram pamuk 30 lira

İş araçlarının aşınma payı (amortisman) 4 lira

Ama malın meydana getiricisi üçüncü elemana yazdığı sayı, işçinin iş ücreti değildir elbet. İş gücünün fiyatı ile bu iş gücünün ürünü arasında büyük bir ayrım olduğunu iyice bilmektedir. Bir iş günü karşılığı verilen iş ücreti, işçiyi ve çoluk çocuğunu yirmi dört saat yaşatabilmesini sağlayan şeyi anlatırsa da, işçinin bir iş günü boyunca meydana getirdiğini hiç bir zaman anlatmaz. Kapitalist şunu da çok iyi bilir: Ödediği üç liralık gündelik, işçinin yirmi dört saatlik geçimini karşılamaktadır.

Ama iş yerinde on iki saat çalışan işçinin bu sürede ürettiği şeyi karşılar değildir. Daha yalınlaştırmak için çiftçi örneğine inelim isterseniz: Çiftçi, hem beslediği ineğin kendisine neye mal olduğunu, hem de bu ineğin verdiği süt, peynir, yağ, v.b İneğin gideriyle ne kadar ayrımlı **olduğunu** bilir.

İş gücünün şaşırtıcı bir özelliği vardır: Bundan ötürü, kapitalist pazara gitmiş, bu şaşırtıcı özelliğe sahip iş gücü adındaki malı satın almıştır.

Buna karşılık işçinin söyleyeceği ne olabilir? Hiçbir şey. Çünkü o, sattığı malın tam fiyatını almıştır zaten. Değiş^tokuş yasasına göre bütünüyle uyumlu bir davranıştır bu. Satın alan kişinin, malı dilediğince kullanmak hakkıdır. İşçi buna karışmaz ki! Söz gelişi, bakkal, alıcısına sattığı şeker ya da biberin nerede ve nasıl kullanıla, çağma, evde bunlarla nelerin pişirilip kotanlacağına karışmayacağı gibi.

Daha önce de belirtildiği gibi, altı saatlik işle, üç liranın eşiti olan 15 gram gümüş üretilebilecektir. Buna göre, iş gücü, altı saatte, üç liralık bir değer üretirse, on iki saatte altı liralık değer üretmiş olur.

10 kilogramlık pamuk ipliğinin değerini gösteren hesaba bir daha bakalım, sonuç nereye vanyor:

Kilogramı 3 liradan 10 kilogram pamuk	30 lira
İş araçlarının aşınma payı	4 lira
On iki saatlik iş gücü	6 lira
Toplam	40 lira

Evet, problem böylece kendiliğinden çözümleniyor: para sahibi, 37 lira harcamış, 40 lira eden bir mal elde etmiş ve arada da üç lira kazanarak parasını doğurtmuş oldu.

Kapitalin doğuşu, işte budur.

KOMÜNİST MANİFESTO

Karl MARX - ENGELS

Avrupa'da bir hayalet dolaşıyor - Komünizm hayaleti. Avrupa'nın tüm eski güçleri bu hayalete karşı kutsal bir sürgün avı için ittifak halindeler, Papa ile Çar, Metternich ile Guizot, Fransız radikalleri ile Alman polisleri.

İktidardaki rakiplerince çılglık çılgılığa komünist diye saldırılmayan hiçbir muhalefet partisi var mı? Daha ileri-ci muhaliflere olduğu gibi, gerici rakiplerine de damgalayıcı bir komünizm suçlamasıyla karşılık vermeyen hiçbir muhalefet partisi var mı?

Bu gerçeklikten iki şey çıkıyor. Komünizm, artık tüm Avrupa güçlerince bir güç olarak kabul edilmiştir.

Komünistlerin, bakış tarzlarını, amaçlarını ve eğilimlerini tüm dünya önünde açıkça ortaya koymaları ve Komünizm hayaleti masalının karşısına bir parti manifesto-suyla bizzat çıkmalarının tam zamanıdır.

Bu amaçla en değişik milliyetlerden Komünistler Londra'da toplandılar ve İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Flamanca ve Danimarka dilinde yayınlanmak üzere aşağıdaki manifestoyu oluşturdular.

Çobançesme Mah.
Zembilci Sokak No: 4/28
Bahcelievler - İstanbul
olympiayayinlari@gmail.com

